

”LUPAAN OLLA JOKA PÄIVÄ KAVERINA KAVERILLE,
AUTTAJANA PIENEMMILLE”

Lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta

Stina Helenius

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia ammattikorkeakoulu

Oulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

diakonian virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Helenius, Stina. ” Lupaan olla joka päivä kaverina kaverille, auttajana pienemmille” Lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta. Oulu kevät 2017, 63 sivua. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri Ry:n nuoriso- ja perhetyön päällikön kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta. Tarkoituksena oli saada lisää tietoa Mannerheimin Lastensuojeluliitolle kummioppilastoiminnasta, jotta MLL pystyisi lasten kokemusten perusteella kehittämään kummioppilastoimintaansa.

Lasten kokemuksia tutkittiin laadullisella tutkimuksella ryhmähaastatteluiden avulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä kahdeksan oppilasta Oulunlahden koulusta: neljä kuudesluokkalaista koulukummi ja neljä ekaluokkalaista.

Tuloksena voidaan todeta, että kummioppilastoiminnan toteutuminen onnistui hyvin Oulunlahden koululla. Ekaluokkalaisilla ja kuudesluokkalaisilla oli kummioppilastoiminnasta positiiviset kokemukset. Ekaluokkalaiset halusivat nähdä koulukummiaan useammin ja kuudesluokkalaiset toimivat mielellään koulukummeina.

Jatkotutkimuksena olisi hyödyllistä vertailla kummioppilastoiminnan toteutumista muissa Pohjois-Pohjanmaan peruskouluissa. Opinnäytetyötäni voitaisiin käyttää yhtenä vertailun kohteena.

Avainsanat: kummioppilastoiminta, koulukummi, laadullinen tutkimus, ekaluokkalaiset, kuudesluokkalaiset, Mannerheimin Lastensuojeluliitto

ABSTRACT

Helenius, Stina. "I promise to be a friend to a friend, helping the little ones" Children's experiences of tutoring activity. Spring 2017, 63 pages. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services + Deacon.

This thesis was conducted in collaboration with the director of youth and family work at Mannerheim League for Child Welfare (Finland), the North Ostrobothnia District. The aim was to explore children's experiences of tutoring activity. The purpose was to get more information for Mannerheim League for Child Welfare about tutoring, so MLL would be able to develop their tutoring activity through children's experiences.

Children's experiences were examined through qualitative research with group interviews. Eight children from Oulunlahti school took part in the interviews: four sixth grade tutor students and four first graders.

As a result it can be said that the tutoring activity was successful in Oulunlahti school. First graders and sixth graders gained positive experiences from the tutoring activity. First graders would like to see their tutors more often and sixth graders liked very much to function as a tutor.

As a follow-up research it would be useful to compare how the tutoring activity is fulfilled in other primary schools in North Ostrobothnia. The present thesis could be used as an object of comparison.

Keywords: tutoring activity, tutoring, qualitative study, first graders, sixth graders, Mannerheim League for Child Welfare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO	8
2.1 Mannerheimin lastensuojeluliitto nykypäivänä	8
2.2 Arvot ja periaatteet	9
2.3 Visio tahtotila 2024	10
2.4 Yhteistyö Oulun seurakuntien kanssa	11
3 KUMMIOPPILASTOIMINTA.....	14
3.1 Mitä on kummioppilastoiminta	14
3.2 Kummitoiminnan ohjaaminen kouluissa	16
3.3 Kummiparien valinta	17
3.4 Kummivalmennuksen myötä kummiksi.....	19
4 KUMMITOIMINTA OPPILAAN KASVUN TUKENA.....	22
4.1 Yhteisöllisyys koulussa.....	22
4.2 Koulukaverin merkitys ekaluokkalaiselle	23
4.3 Koulukiusaamisen ehkäisy	25
5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	29
5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	29
5.2 Opinnäytetyön ajankohtaisuus.....	29
5.3 Aikaisempia tutkimuksia	30
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI.....	34
6.1 Tutkimusaineiston keruu.....	34
6.2 Tutkimusmenetelmän valinta	36
6.3 Lasten haastattelut	38
6.4 Tutkimusaineiston analysointi.....	40
6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	42

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	45
7.1 Ekaluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta.....	45
7.2 Kuudesluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta.....	51
8 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET	56
9 POHDINTA	57
LÄHTEET.....	60
LIITTEET	63
Liite 1	63
Liite 2.....	64
Liite 3.....	65
Liite 4.....	66

1 JOHDANTO

Mannerheimin Lastensuojeluliiton kummioppilastoimintaa järjestetään peruskouluissa ekaluokkalaisten ja kuudesluokkalaisten keskuudessa. Se on yhteisöllistä toimintaa, jonka tavoitteena on edistää ensimmäisten luokkien oppilaiden sopeutumista kouluun. Kummioppilastoiminnalla on tärkeä merkitys koulun uusille oppilaille, sillä kummioppilaan antama vertaistuki ja malli auttaa lasta sopeutumaan uuteen kouluun.

Sain opinnäytetyöhöni toimeksiannon Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri Ry:ltä. Sieltä nuoriso- ja perhetyön päällikkö esitti toiveen, että tutkisin MLL:n järjestämää kummioppilastoimintaa lasten näkökulmasta. Tavoitteenani on tutkia lasten omia kokemuksia kummioppilastoiminnasta ja tarkoitus on, että MLL pystyisi kehittämään kummioppilastoimintaansa näiden kokemusten pohjalta.

Selvittääkseni, miten lapset kokevat kummioppilastoiminnan, haastattelin Oulunlahden peruskoulun kummioppilastoiminnassa mukana olevia oppilaita. Haastatteluissa perehdyin lasten omiin mielipiteisiin ja kokemuksiin helposti ymmärrettävien haastattelukysymyksien avulla. Aikaisemmin on tutkittu kummioppilastoiminnan toteutumista muualla Suomessa, mutta Pohjois-Pohjanmaan alueelle ei ole tehty tutkimuksia kummioppilastoiminnasta.

Tutkimus on ajankohtainen, sillä MLL:n kummioppilastoimintaa järjestetään tällä hetkellä monissa peruskouluissa ja kummioppilastoiminnan kehittäminen on tärkeää, jotta toiminta pysyisi laadukkaana. Tutkimalla oppilaiden omia kokemuksia kummioppilastoiminnasta on mahdollista saada ajankohtaisin tieto siitä, miten kummioppilastoiminta käytännössä toteutuu ja millaisena oppilaat kokevat sen. Kummioppilastoimintaa koskevat kehittämistarpeet tulevat paremmin esille, kun saadaan tietoa käytännön sekä kokemusten kautta peruskoulun oppilailta.

Opinnäytetyössäni perehdyn laajemmin siihen, mitä kummioppilastoiminta käytännössä on ja miten sitä kouluissa toteutetaan. Kummioppilastoiminta voi osaltaan toimia oppilaan kasvun tukena koulussa, joten käsittelen kummitoiminnan merkitystä oppilaiden välisen yhteisöllisyyden edistämiseksi. Perehdyn työssäni siihen, miten kummioppilastoiminta tukee lasten välisiä ystävyyssuhteita ja ehkäisee koulukiusaamista.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarkoitus on olla tukena lapsen arjessa ja edistää lasten hyvinvointia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvoja ovat lapsen arvostus, yhdenvertaisuus ja iloinen yhdessä toimiminen. Nämä arvot toteutuvat myös MLL:n kummioppilastoiminnassa, jonka tavoitteena on oppilaiden yhteisöllisyys ja yhdessä toimiminen kouluissa. Kummioppilastoiminnassa korostetaan, että kaikki oppilaat ovat samanarvoisia.

Lapset eivät välttämättä aina saa ääntänsä kuuluviin heitä koskevissa asioissa, joten tässä työssä pääpaino on siinä, että lapset saavat avoimesti kertoa kokemuksistaan ja heitä kuunnellaan. Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvojen mukaisesti työni on tehty lapsia arvostaen ja heidän kanssaan yhdenvertaisesti toimien.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

2.1 Mannerheimin lastensuojeluliitto nykypäivänä

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on avoin kansalaisjärjestö, jonka tarkoitus on edistää hyvinvointia lasten, nuorten ja lapsiperheiden keskuudessa. MLL toteuttaa vapaaehtoistyötä ja on lapsiperheiden arjessa tukena tarvittaessa. MLL on myös lasten ja nuorten asiantuntija, jonka tarkoituksena on kehittää yhdessä kumppaneidensa kanssa lapsiystävällisempää yhteiskuntaa. MLL toimii lasten oikeuksien puolesta, jonka perustana on YK:n lasten oikeuksien sopimus. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitolle on tärkeää lasten hyvinvointi. Se korostaa, että jokaisella lapsella on oikeus olla lapsi ja elää onnellinen lapsuus. Lapsen hyvinvointi koostuu turvallisesta perheympäristöstä sekä laadukkaista peruspalveluista kuten varhaiskasvatus, koulu ja harrastukset. Turvalliset ryhmät ja ystävyysuhteet ovat myös perustaa lasten hyvinvoinnille. Suomen koko hyvinvointi perustuu hyvinvoiviin lapsiin, sillä hyvä lapsuus on perusta myöhemmälle hyvinvoinnille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton liittoyhteisöön kuuluvat keskusjärjestö, piirijärjestöt, MLL- taustaiset säätiöt, yhtiöt ja paikallisjärjestöt. MLL:n paikallisyhdistyksen jäseneksi voi liittyä kuka tahansa sen arvoja kannattava henkilö. Piirijärjestö on keskusjärjestön jäsen ja paikallisyhdistys on oman alueensa piirijärjestön sekä keskusjärjestön jäsen. Liittokokouksessa päätetään MLL:n liittoyhteisön tärkeimmistä asioista. Siellä päättäjinä toimivat paikallisyhdistyksen ja piirijärjestöjen valtuuttamat edustajat. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

2.2 Arvot ja periaatteet

Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvoihin kuuluvat: lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys ja yhdenvertaisuus. Periaatteita puolestaan ovat avoimuus, ilo, kumppanuus, osallisuus sekä arjen arvostus. Avoimuus merkitsee sitä, että MLL on helposti lähestyttävä ja sen toimintaan on helppo päästä mukaan. MLL toimii koko maan alueella ja tavoittaa erilaisissa elämäntilanteissa olevat, eri-ikäiset lapset, nuoret ja perheet. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto iloitsee yhdessä tekemisestä lasten, nuorten, perheiden ja isovanhempien kanssa. Vapaaehtoistoiminta ja yhdessä tekeminen luovat iloa sekä lisäävät osallisuutta ja luottamusta yhteiskuntaan. MLL:n kumppaneita ovat perheet, kunnat, valtiovalta, sekä lasten, nuorten ja perheiden puolesta toimivat järjestöt, yritykset ja muut toimijat. Yhteistyössä kumppaneiden kanssa MLL rakentaa lapsiystävällistä yhteiskuntaa edistäen samalla kasvatuskumppanuutta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Osallisuus toteutuu kohtaamalla lapset, nuoret, perheet ja isovanhemmat aktiivisina toimijoina. Mannerheimin Lastensuojeluliitto kuuntelee lapsia ja nuoria sekä hyödyntää heidän näkemyksiään työssään. MLL pyrkii kehittämään lasten, nuorten ja perheiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja elinympäristöönsä koskevissa tilanteissa. MLL pyrkii torjumaan yksinäisyyttä ja syrjäytymistä tarjoamalla ilmaisia kohtaamispaikkoja kansalaisille. Tarvittaessa se tarjoaa myös yksilöllistä ja yhteisöllistä tukea lapsille, nuorille sekä heidän perheilleen. MLL:n tarkoituksena on tehdä lasten, nuorten ja perheiden arjen kokemuksia näkyviksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Nämä Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot näkyvät myös kummioppilastoiminnassa, sillä kummioppilaat pyrkivät ehkäisemään ekaluokkalaisten yksinäisyyttä. Kummioppilaat tukevat ekaluokkalaisten

välistä yhteisöllisyyttä koulussa ja ovat uusien oppilaiden tukena koulumaailmassa.

Arjen arvostus ilmenee Mannerheimin Lastensuojeluliitolla olemalla tukena arjessa lapsille, nuorille ja perheille. MLL on arjen asiantuntija joka kehittää ja toteuttaa vanhemmuuden tukea. MLL pyrkii edistämään vanhempien, lasten ja nuorten keskinäistä tukea. Lasten ja nuorten hyvinvointi syntyy perheessä, peruspalveluissa ja vertaissuhteissa, eli arjessa. MLL auttaa vahvistamaan lasten, nuorten ja vanhempien kykyä kohdata elämänmuutoksia ja niistä selviytymistä. MLL kehittää uusia työmenetelmiä lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille edistään näin entistä parempaa hyvinvointia. MLL myöskin vaikuttaa julkisen vallan päätöksentekoon joka koskettaa lapsia, nuoria ja lapsiperheitä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

2.3 Visio tahtotila 2024

Mannerheimin Lastensuojeluliiton taloutta ja järjestörakennetta kehitetään niin, että toiminta pidetään valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti kestäväällä pohjalla. Pitkän aikavälin strategiana toimii suunta 2024, jossa määritellään MLL:n tehtävä, tahtotila, periaatteet, arvot, toiminta-alueet ja strategian toteutumisen seuraaminen. Suuntaa on kehitelty ja valmisteltu MLL:n liittoyhteisössä monissa työpajoissa syyskuusta 2012 helmikuuhun 2014. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Suunnan tähtäimeksi on asetettu vuoden 2024 alku. Suunta-asiakirja pitää sisällään tarkennetut liittokokouksen hyväksymät kolmivuotissuunnitelmat ja liittovaltuuston tai liittohallituksen hyväksymät strategia-asiakirjat toimintokohtineen. Suuntaa tarkentavia strategia-asiakirjoja voi myös olla paikallisyhdistyksillä, piirijärjestöillä ja MLL-taustaisilla yhtiöillä sekä säätiöillä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton visio on tahtotila 2024, jossa Suomi on lapsiystävällinen yhteiskunta. Se tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassamme lapset ja nuoret voivat hyvin. Lapsen etu asetetaan aina etusijalle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on luotettava kumppani lapsille, nuorille ja perheille sekä arjen asiantuntija kaikissa tilanteissa. MLL toteuttaa vapaaehtoistyötä ja toimii innovatiivisena kehittäjänä olemalla samalla vahva vaikuttaja. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Suunta 2024 -strategian mukaan MLL:n kolme toiminta-aluetta muodostuvat vapaaehtoistoiminnasta lasten, nuorten ja perheiden kanssa, lasten, nuorten ja vanhempien tukemisesta sekä vaikuttamisesta lasten, nuorten ja perheiden hyväksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 5/2015)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Suunnan toteutumista arvioivat liittovaltuusto ja liittokokous. Liittohallitus hoitaa raportoinnin liittovaltuustolle Suunta 2024:n toteutuksesta vuosittain ja liittokokoukselle kolmen vuoden välein. Toteutuksen seuraaminen tehdään MLL:n omaa toimintaa kuvaavilla osoittimilla sekä lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavilla indikaattoreilla. MLL kerää tietoa lapsilta, nuorilta ja vanhemmilta, jotta saisi tukea toiminnan jatkuvaan kehittämiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) sekä Tilastokeskus seuraa lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehitystä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto seuraa aktiivisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden arkea. MLL pyrkii reagoimaan nopeasti eri tilanteisiin ja ennakoimaan muutoksia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

2.4 Yhteistyö Oulun seurakuntien kanssa

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee yhteistyötä Oulun seurakuntien diakonian lapsi- ja perhetyön kanssa. Oulun seurakuntien yhteisen lapsi- ja perhetyön tarkoitus on tukea lapsen ja vanhemman jaksamista arjessa. Sama

tarkoitus ilmenee myös MLL:n arvoissa, sillä lapsen ja vanhemman arkeen halutaan panostaa. Seurakunnan diakoniatyöntekijään voi ottaa yhteyttä, kun halutaan keskustella perheen kysymyksistä luottamuksellisesti. Diakoniatyöntekijään voi ottaa yhteyttä esimerkiksi hengellisissä kysymyksissä, parisuhteeseen ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä tai omaan talouteen liittyvissä ongelmissa. (Oulun seurakunnat i.a)

Oulun seurakuntien diakoninen lapsi- ja perhetyö toimii yhteistyössä seurakuntien ja muiden toimijoiden, kuten MLL:n kanssa järjestäen ryhmätoimintaa, perheleirejä, erilaisia tapahtumia ja retkiä perheille. Yhteistyötä tehdään myös esimerkiksi lastensuojelun, päivähoidon, nuorisotoimen, koulujen, oppilaitosten ja muiden järjestöjen kanssa. (Oulun seurakunnat i.a)

Perehdyin Mira Neuvosen (2008) opinnäytetyöhön, jossa hän tutki perheiden kokemuksia Oulun Oulunjoen seurakunnan perhekerhoista. Neuvosen (2008) tutkimuksen mukaan vanhemmat pystyivät rentoutumaan perhekerhoissa, vaikka omaa lasta piti samalla vahtia. Perhekerhon tarkoitus on tukea perheen yhtenäisyyttä ja jaksamista arjessa. Seurakunnan kerhoissa ihmiset voivat tutustua toisiinsa ja saada elinikäisiä ystäviä. (Neuvonen 2008, 19-20.)

Oulujoella perhekerhoa pitävät diakoni ja lastenohjaaja. Tutkimuksen mukaan aikuiset olivat tyytyväisiä perhekerhoon. Erityisesti oltiin tyytyväisiä siihen, miten paljon lapsille on virikkeitä kerhossa. Virikkeiden kanssa lapsi voi toteuttaa itseään luovasti ja leikkiä. Kerhon vanhempien mielestä lapset olivat saaneet uusia kavereita ja vertaissuhteita kerhoista. Kerhossa toisiin tutustuminen on tärkeää, jotta kerho toimisi ja kaikki tunsivat olonsa turvalliseksi siellä. Tutustumisen kautta lapset voivat saada uusia ystävyysuhteita, jotka voivat kestää aikuisiälle asti. Perhekerhon luonteen takia siellä käy yleensä hyvin samanlaisessa elämäntilanteessa olevia perheitä. (Neuvonen 2008, 24-25.)

Oulun seurakuntien perhekerhoilla on samankaltaiset tarkoitukset ja tavoitteet kuin Mannerheimin Lastensuojeluliiton kummioppilastoiminnalla. Perhekerhoissa lapset voivat tutustua toisiinsa ja saada uusia ystäviä sekä tukea vertaissuhteisiinsa. MLL:n kummioppilastoiminta painottuu samoihin asioihin, kuten lasten välisten vuorovaikutussuhteiden edistämiseen ja lasten yhteisöllisyyden tukemiseen.

3 KUMMIOPPILASTOIMINTA

3.1 Mitä on kummioppilastoiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton keskeinen tehtävä on tarjota lapsille, nuorille ja perheille tilaisuuksia tutustua toisiinsa sekä osallistua kansalaisvaikuttamiseen, harrastustoimintaan ja vapaaehtoistyöhön. Kouluarjen kanssa yhteistyössä MLL on ollut jo vuosia erilaisissa yhteyksissä. Tukioppilastoiminta, iltapäiväkerhot, harrastustoiminta ja kummioppilastoiminta ovat tärkeä osa yhteistyötä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 9)

MLL:n kummioppilastoimintaa järjestetään peruskouluissa ekaluokkalaisten ja kuudesluokkalaisten keskuudessa. Se on yhteisöllistä toimintaa, jonka tavoitteena on edistää ensimmäisten luokkien oppilaiden sopeutumista kouluun. Kummioppilastoiminnalla on tärkeä merkitys koulun uusille oppilaille, sillä kummioppilaan antama vertaistuki ja malli auttaa lasta sopeutumaan uuteen kouluun. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 11.)

Lapsen sosiaalistumiseen ja kehitykseen vaikuttavat merkittävästi kaverisuhteet. Koulussa toisten kanssa toimitaan sekä ryhmässä, että kahdenvälisisissä ystävyysuhteissa. Lapsi tarvitsee sosiaalisia taitoja päästäkseen ryhmään ja löytääkseen paikan siinä. Lapsen täytyisi osata kuunnella muita, ilmaista itseään ja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa. Näitä sosiaalisia taitoja lapsi voi oppia vertaissuhteissa. Tärkeää olisi, että koulussa tuetaan temperamentiltaan erilaisia lapsia, sillä sosiaalisuus on temperamenttipiirre. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 7.) Kummioppilastoiminnassa pyritään ottamaan huomioon temperamentiltaan erilaiset lapset niin, ettei kukaan jäisi huomioimatta sekä tukemaan jokaista oppilasta tarvitsemallaan tavalla.

Kummitoiminta käynnistetään koululla henkilökunnan yhteisellä päätöksellä. Kummioppilastoimintaan voi tulla aloite esimerkiksi vanhempainyhdistykseltä, oppilailta itseltään tai MLL:n paikallisyhdistykseltä. Opettajien tehtävä on yhdessä

sopia toimintaohjeet kummitoiminnan ohjaamiseen. Tämä takaa sen, että oppilaat saavat alusta asti selkeän kuvan kummitoiminnasta ja kummien valmentaminen tapahtuu yhtenäisesti koulussa. Toimintaohjeet olisi hyvä kirjata ylös perehdytysaineistoksi mahdollisia sijaisia tai uusia opettajia varten. Vanhemmilla voi myös olla näkökulmia ideoineen kummitoimintaan, joten niitäkin voi kartoittaa toimintaa aloittaessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 27.)

Usein kummioppilastoimintaa toteutetaan niin, että jokainen ekaluokkalainen saa oman kummioppilaan viides- tai kuudesluokkalaisesta. Joissakin kouluissa on mahdollista myös kummioppilastoiminta ekaluokkalaisten ja nelosluokkalaisten kesken. Mahdollista on sekin, että koko luokka voi olla kummioppilaana toiselle luokalle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16.)

Kummioppilaat ovat tärkeässä roolissa ekaluokkalaisten sopeutumisessa uuteen kouluun. Kummioppilaiden tehtävä on auttaa ekaluokkalaista tutustumaan koulun tiloihin ja sääntöihin sekä järjestää tutustumisleikkejä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16.) Tutustumisleikit ovat ryhmäytymistä, joka edistää uusien oppilaiden välistä yhteisöllisyyttä. Jokaisen lapsen täytyy saada tuntee kuuluvansa johonkin, sillä se kehittää lapsen itsetuntoa.

Lapsen yhteenkuuluvuuden tunteita voidaan vahvistaa lisäämällä ryhmän koheesiota. Luokan yhteiset tapahtumat, retket, leirikoulut ja juhlat lisäävät ryhmäkoheesiota. Yhteisön toiminnassa jokaisella lapsella tulee olla oma rooli, jossa hän kokee olevansa tarpeellinen koko ryhmälle ja jossa hän saa toisten hyväksymistä. (Aho & Laine 2002, 53)

Kummioppilaiden järjestämien ryhmäytymisharjoitusten kautta ekaluokkalaiset saavat apua toisiinsa tutustumisessa. Kummioppilaiden tehtävä on kannustaa ekaluokkalaista toimimaan kaikkien kanssa ja olla tukena sosiaalisissa tilanteissa tarpeen mukaan. Välitunneilla kummioppilaat voivat järjestää ja ohjata piha- ja tutustumisleikkejä. Kummioppilaat voivat olla apuna myös esimerkiksi luistimen nauhojen sitomisessa luistelutunnin alussa tai auttamassa pukeutumisessa välitunneille. Kummioppilaat näyttävät nuoremmille tärkeää esimerkkiä kaveruudesta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16)

3.2 Kummitoiminnan ohjaaminen kouluissa

Kouluyhteisöstä lähtevät toiminnan tuki ja motivaatio kummioppilastoimintaan. Kummitoiminta toimii käyttökelpoisena työvälineenä opetussuunnitelmassa olevien tavoitteiden toteuttamiselle. Kummioppilastoiminnan peruslähtökohtia ovat kaverisuhteiden luominen, koulun ilmapiirin kehittäminen, välintuntitoiminnan käynnistäminen ja koulukiusaamisen ehkäiseminen. Kouluissa tulee valita vastuuhenkilö kummitoimintaan, joka huolehtii opettajien vuosisuunnitelman tekemisestä ja hoitaa tiedotusasiat koulua koskevasta kummitoiminnasta. Vastaavan tulee huolehtia toiminnan jatkuvuudesta koulussa ja ohjata luokkien jakautuminen kummiluokkapareihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 28.)

Yleensä kummitoiminnan vastuutehtäviä hoitaa koulun rehtori. Kummivastaava voidaan myös valita koulun opettajista esimerkiksi yhden tai kahden vuoden välein. Kummitoiminnan periaatteisiin tulee sitoutua koko kouluyhteisön. Kummien mielenkiintoa tulee pitää yllä ja se vaatii kouluyhteisön aikuisilta ohjausta sekä valmennusta. Yleensä toiminnan ohjaajaksi ryhtyvät niiden luokkien opettajat, joihin kummit ja pienemmät oppilaat kuuluvat. Kummitoiminnan ohjausyhteistyöhön voi kuitenkin osallistua myös koulupsykologit, kuraattorit tai erityisopettajat. Luokkaparit tekevät tiivistä yhteistyötä koko lukuvuoden ajan tai yhteistyö voi painottua esimerkiksi enemmän koulun alkuun. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 28.)

Ohjaajan tehtäviä kouluyhteisössä on innostaa ja rohkaista kummeja keksimään itse toimintaa pienten oppilaiden kanssa, mutta samalla ohjaajan täytyy varmistaa toiminnan pysyminen kouluyhteisön yhdessä sovittujen rajojen sisällä. Ohjaajan tulee varmistaa kummitoiminnan jatkuvuus ja pitää huoli mahdollisista ongelmien ratkaisusta, mikäli niitä kummitoiminnassa ilmenee. Osallistuminen koulun kummitoiminnan periaatteiden kehittämiseen ja koulun vuosisuunnitelman laatimiseen kuuluu myös ohjaajan tehtäviin yhdessä muiden opettajien ja kouluhenkilökunnan kanssa. Oman ryhmän toiminnan ohjaamiseen tulee ohjaajalla hankkia tarvittavat yhteistyötahot. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 31.)

Omassa ryhmässä ohjaajan on tärkeää muistaa toteuttaa kummivalmennus omalle luokalleen ja valita kummi-ekaluokkainen-parit. Ohjaajan täytyy tehdä oman kummiluokan vuosisuunnitelma yhdessä ohjaajaparin kanssa ja ohjata oman luokkansa osallistumista kummitoimintaan välitunneilla, oppitunneilla, retkillä sekä tapahtumissa. Tiedottaminen luokan toiminnasta muille opettajille ja yhteydenpito kotiin kuuluu myös ohjaajan tehtäviin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2006, 31.)

Ohjaajan tulee näyttää kummeille esimerkkiä kannustavan ilmapiirin pitämisestä ja aidosta vuorovaikutuksesta muiden kanssa. Ohjaajan ja kummin välinen suhde voi olla läheisempi kuin opettajan ja oppilaan suhde yleensä. Ohjaaja on lapsille tärkeä, sillä hän on aidosti kiinnostunut oppilaiden kasvusta ihmisenä ja antaa palautetta lapsen oppiessa vuorovaikutustaitoja sekä edistymistä sosiaalisissa tilanteissa. Kummitoimintaa ei arvioida koulussa numeroin, vaan oppilaalle annetaan välitöntä ja suoraa palautetta tunnustuksen omaisesti. Näin ollen oppilaalle voi kummitoiminnassa syntyä oivallus siitä, että ihmissuhdetaidot ovat tärkeitä elämässä ja niitä voi kehittää koulussa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 32.)

3.3 Kummiparien valinta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton kummioppilastoimintaa aloittaessa koululla täytyy ensin valita kummiluokkakarit ja sen jälkeen kummiparit. Koulun vuosisuunnitelmaa tehtäessä on tärkeää muistaa päättää mitkä luokat lähtevät kummitoimintaan mukaan ja mitkä luokka-asteet toimivat pareina. Samalla luokka-asteella voi olla useita luokkia, joten tällöin ensimmäisen luokan rinnakkaisluokkien sovittaminen kummiluokkien rinnakkaisluokkien pareiksi vaatii koululta hieman lisää suunnittelua. Jokaisen kummiluokkaparin täytyy tehdä oma yhteinen vuosisuunnitelmansa, koska se helpottaa kummitoiminnan sujuvuutta arjessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 35.)

Kummiparien valitsemisessa kouluilla on erilaisia tapoja. Yleensä kouluilla opettajat valitsevat kummiparit, mutta joskus ne voidaan myös valita arpomalla.

Opettaja voi vaikuttaa kummipareja valitsemalla siihen, että esimerkiksi ujo ekaluokkainen voi saada parikseen reippaan ja rohkeasti kannustavan kummin tai vilkas ekaluokkalainen voi saada päättäväisen ja sanavalmiin kummin. Opettajan täytyy siis kummipareja valitessaan hyödyntää oppilaidensa tuntemista ja keskustella parien soveltuvuudesta toisilleen yhdessä kummiluokkaparinsa opettajan kanssa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 36.)

Kummiparien valitseminen kannattaa ajoittaa toiminnan aloittamisajankohdan mukaan. Toiminnan alkaessa esimerkiksi syksyllä koulun alussa, valinta kannattaa tehdä jo ensimmäisinä koulupäivinä. Kuitenkin, jos opettajat haluavat tuntea ekaluokkalaiset paremmin sopivien parien muodostumisen kannalta, niin silloin valintaa kannattaa siirtää ensimmäisten koulupäivien jälkeiseen aikaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 37.)

Monilla kouluilla ollaan samaa mieltä siitä, että samaa sukupuolta olevat kummiparit toimivat parhaiten yhdessä. Tämä johtuu alakoululaisten elämän vaiheesta, jossa samaistutaan vahvasti oman sukupuolen malleihin ja kaverisuhteet ovat useimmiten tyttöjen keskeisiä tai poikien keskeisiä. Sukulaisia ei kannata laittaa keskenään pareiksi, koska silloin ekaluokkalainen menettää yhden uuden vertaiskokemuksen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 37.)

Koulunkäynnin alkaessa lapsen ystäväpiiri laajenee ja monipuolistuu. Sosiaaliset kanssakäymiset lisääntyvät uusien koulukavereiden keskuudessa. Tällöin lapselle tulee tärkeäksi ryhmään kuulumisen tunne ja sosiaalisen hyväksynnän saaminen muilta. Koulun alkaessa tytöt alkavat sulkeutua tyttöjen ja pojat poikien ystäväpiireihin. Ystävyysuhteiden epävakaisuus voi kuitenkin aiheuttaa epävarmuutta lapselle. Ystävyysuhteet voivat vaihdella päivittäin parin ensimmäisen kouluvuoden aikana, toisaalta monilla voi olla jo pysyviäkin suhteita. Suunnilleen kolmannelta kouluvuodesta lähtien ystävyysuhteet alkavat olla pysyvämpiä, mikä tuo lapselle sosiaalisen turvallisuuden tunteen. Lapsi osaa nyt nähdä ystävyysuhteet tärkeiksi, koska hän tiedostaa ihmisen tarvitsevan ystäviä ja hän haluaa olla pidetty. Näin ollen lapsi alkaa ymmärtämään sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksen elämässään.

Eriyisesti samat harrastukset ja mielenkiinnon kohteet pitävät yllä lasten ystävyysuhteita. (Aho & Laine 2002, 173.)

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista sanoo, että lapsen koulutuksen tulee pyrkiä lapsen valmistamiseen vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa rauhan, ymmärryksen, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisten tasa-arvon, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansojen kuuluvien henkilöiden välisen ystävyyden puitteissa. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista i.a, 22.) Kummioppilastoiminnassa näkyvät samat arvot, sillä kummioppilaat pyrkivät toiminnallaan edistämään suvaitsevaisuutta ja tasa-arvoa koulussa sekä ylläpitämään ekaluokkalaisten ystävyysuhteita.

3.4 Kummivalmennuksen myötä kummiksi

Kummivalmennus järjestetään toiminnallisena koulutuksena, jonka ideana on pohjautua lasten asiantuntemukseen. Valmentajana voi toimia oma opettaja tai kokonaan tai osin MLL:n kouluttama tukioppilaskouluttaja. Kummivalmennus kestää kahdeksan tuntia, mutta se voidaan toteuttaa myös kaksi kertaa neljän tunnin kokonaisuutena. Mahdollista on sekin, että kukin 45 minuutin mittainen osio toteutetaan erillisenä kummien kouluviikkoon sopivien aikataulujen puitteissa. Osa kummivalmennuksen tehtävistä on mahdollista toteuttaa kuvaamataidon, käsityön, äidinkielen tai liikunnan tunneilla. Näin valmennus saadaan tarvittaessa hyvin oppituntien sisältöön mukaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 39.)

Tavoitteita valmennukselle on, että kummit oppivat kehittämään sosiaalisia taitojaan kuten kuuntelemista, havaitsemista ja kohtaamista. Kummivalmennuksen toiminnalliset tehtävät ovat koottu tukemaan näiden taitojen tunnistamista ja vahvistumista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 39.)

Kummioppilaiden on tärkeää saada ohjausta ja valmennusta tehtävänsä alusta alkaen. Yhdessä kummioppilaiden kanssa on hyvä käydä läpi kummioppilaana

toimimisen merkitystä ja mitä kaikkea kummioppilas voi myös itse oppia. Tärkeintä kuitenkin on, että kummioppilas on itse kiinnostunut ja motivoitunut tehtävästään. Opettajat voivat pohtia muita tapoja toteuttaa kummioppilastoimintaa, jos kummiparin työskentely ei keskenään toimi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16.)

Kummioppilaiden olisi hyvä saada itse suunnitella kummitoimintaa. Osallisuus oppilaiden välillä innostaa ja motivoi toimimaan, kun oppilaat saavat tehdä kummitoiminnasta itsensä näköistä. Kummioppilastoiminnan kautta oppilaat saavat kokemuksia toisten ohjaamisesta ja toisilta oppimisesta. Yksi kummioppilastoiminnan muodoista on yhteiset kummitunnit. Näille kummitunneille kummioppilaat saavat itse suunnitella sisältöä. Kummituntien tarkoituksena on, että oppilaat tutustuvat toisiinsa paremmin ja yhteishenki heidän välillään kasvaa. Opettajat toimivat kummitunneilla ohjaajina ja pitävät huolen yleisestä työrauhasta, kun taas kummioppilaat ohjaavat harjoituksia sekä leikkejä. Kummioppilaat oppivat tärkeitä elämässä tarvittavia taitoja, kun saavat itse vastuuta toiminnan suunnittelusta toteutuksineen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16.)

Kummioppilaiden tehtäviin kuuluu ennen kaikkea tukea ekaluokkalaisia sopeutumaan kouluun ja olla hyvänä esimerkkinä toiset huomioon ottavassa käytöksessä. Kummioppilaat tutustuttavat ekaluokkalaiset koulun tiloihin ja piha-alueeseen sekä kertovat koulun säännöt. Koulun alkaessa kummioppilaat järjestävät välitunneilla leikkejä, joiden avulla ekaluokkalaiset voivat tutustua uusiin luokkakavereihin. Kummioppilaiden täytyy muistaa kysellä kuulumisia ja huomioida omaa ekaluokkalaistaan, jotta tämä tuntisi olonsa turvalliseksi koulussa. Kummioppilaat voivat olla myös apuna oppitunneilla ja heidän tulee puuttua välittömästi kiusaamistilanteisiin kertomalla niistä aikuiselle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 16.)

Kummina toimiminen opettaa oppilaalle vastuun ottamista muista. Oppilas voi antaa tukea omalle kummiparilleen ja varsinkin tukea omaa ekaluokkalaistaan. Kummitoiminta myös opettaa näkemään asioita toisen näkökulmasta. Kummin asettautuessa aran ekaluokkalaisen rooliin hänen sosiaaliset taitonsa kehittyvät,

kun samalla ekaluokkalainen saa kokemuksen siitä, että hänet hyväksytään kouluun muiden luokkakavereiden joukkoon. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 24.)

Heikko itsetunto voi ilmetä yksilön käyttäytymisessä pelokkuutena tai arkuutena. Tällainen ihminen pelkää riskien ottamista ja sosiaalisia tilanteita. Hän voi vetäytyä omiin oloihinsa eikä halua olla huomion kohteena. Heikon itsetunnon omaava ei välttämättä mielellään ilmaise omia mielipiteitään, vaan myötäilee muita. (Aho & Laine 2002, 44.)

Kummioppilaiden tarkoitus on tukea erityisesti pelokkaimpia ekaluokkalaisia ja antaa heille onnistumisia sosiaalisissa tilanteissa. Kummioppilas voi rohkaista ujoa ekaluokkalaista mukaan leikkiin tutustumaan muihin oppilaisiin. Näin ekaluokkalainen voi saada onnistumisen tunteen sosiaalisessa tilanteessa, kun hän uskaltautui lähteä kummin tukemana mukaan leikkiin. Positiiviset onnistumiset sosiaalisissa tilanteissa kasvattavat oppilaan itsetuntoa.

Kummi-ikäiset lapset tarvitsevat myös aikaa ja huomiota. Vanhemmat eivät tätä välttämättä aina muista, koska voidaan ajatella kummi-ikäisten lasten olevan jo itsenäisiä. Esipuberteetti-iässä olevan kummi-ikäisen lapsen olisi hyvä saada positiivista palautetta vanhemmiltaan. Palautetta voi antaa esimerkiksi lapsen kyvystä ottaa vastuuta. Vanhempien antama positiivinen palaute lisää lapsen kiinnostusta toimintaansa ja hän ymmärtää toimintansa tärkeyden yhteisölleen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 24.)

4 KUMMITOIMINTA OPPILAAN KASVUN TUKENA

4.1 Yhteisöllisyys koulussa

Kouluyhteisö voi kummitoiminnan kautta kehittää kouluilmapiiriään. Kummina toimiminen lisää oppilaiden osallisuutta omassa kouluyhteisössä. Kummivalmennus antaa oppilaille valmiuksia ja tukee heidän taitojansa toimia kouluyhteisössä odotetulla tavalla. Kummit näyttävät ystävällisellä käytöksellään hyvää esimerkkiä ekaluokkalaisille, ja näin ollen pienet oppilaat voivat ottaa siitä mallia keskinäiseen yhdessä olemiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 15.)

Koulujen kummitoiminnassa jokainen ekaluokkalainen lapsi saa oman koulukummin, joten jokaisella on ainakin yksi tuttu ja turvallinen oppilas, jonka kanssa voi jutella. Kummin tehtävänä on kannustaa ekaluokkalaista menemään rohkeasti tutustumaan muihin oppilaisiin ja antaa tukea omien mielipiteiden ilmaisemiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 15.)

Yhteisön säännöt lapset oppivat kodin ja koulun yhteistyöstä sekä aikuisten näyttämistä malleista. Lapsille tulisi opettaa, millainen käytös on koulussa suotavaa ja mikä puolestaan tuomittavaa. Nämä opitut säännöt lapset siirtävät leikkiyhteisöönsä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 22.)

Pihaleikit ja liikunta ovat koulussa suosittua tekemistä välitunneilla. Lapset kehittävät mielellään leikkeihin omia sääntöjä, ja päätöksiä tehdään yleensä äänestämällä enemmistöpäätöksellä. Kummitoiminnassa harjoitellaan lapsilähtöisiä ratkaisuja esimerkiksi välitunneilla tapahtuviin erimielisyys tilanteisiin. Samalla otetaan huomioon yksinäiset lapset ja yhdessä sovitaan, että heidät kutsutaan mukaan leikkeihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 15.)

Ystävyyssuhteet tarjoavat lapselle mahdollisuuden päästä mukaan sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin, jossa lapsella on mahdollisuus oppia sosiaalisia taitoja.

Ystävystyminen muiden kanssa ja ystävyysuhteiden ylläpito edellyttää lapselta herkkyyttä ja hienovaraisuutta sekä muita sosiaalisia taitoja. Lapsen täytyy tiedostaa, miten päästä mukaan ryhmään, kuinka ystäviä tuetaan ja miten konflikti tilanteet ratkaistaan. Näitä sosiaalisia taitoja lapsi oppii parhaiten vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa yrityksen, erehdyksen ja esimerkkien avulla. (Aho & Laine 2002, 179.)

Kummitoiminnan tarkoituksena on luoda sellaisia tilanteita, joissa erilaiset oppilaat voivat kohdata toisensa ja tutustua keskenään. Näin ollen erilaisuudesta huolimatta oppilaat ymmärtävät, että heillä voi olla paljon yhteistä. Kummitoiminta tukee siis yhteisöllisyyttä koulussa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 22.)

Kummitoiminnalla voidaan tukea myös koko perheiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kouluissa voidaan järjestää erilaisia tapahtumia, juhlia tai talkoita joihin perheet voivat osallistua. Jokainen perhe saa itse päättää, kuinka paljon haluaa olla mukana toiminnassa tai tilaisuuksien järjestämisessä. Näiden tapahtumien ohella ekaluokkalaisten vanhemmat voivat tavata lapsensa kummioppilaan, jolloin kummitoiminnan arki tulee tutummaksi myös vanhemmille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 23.)

4.2 Koulukaverin merkitys ekaluokkalaiselle

Lapsen varhaisimmat ihmissuhteet kehittyvät perhepiirissä. Perhepiirissä syntyneet ihmissuhteet luovat perustan myöhemmille ihmissuhteille lapsen elämässä. Yksilön käsitys itsestään rakentuu lähihenkilöiltä saadun palautteen perusteella. Lapsuuden ihmissuhteet vaikuttavat siihen, miten lapsi oppii suhtautumaan muihin ja miten hän aikuisena lähestyy muita ihmisiä. Iän myötä lapsi irrottautuu yhä enemmän vanhemmistaan ja tällöin paras ystävä sekä muut ystävyysuhteet tulevat entistä enemmän keskeisemmiksi lapsen elämässä. Jo koulunkäynnin alussa paras ystävä saatetaan tuntea yhtä tärkeäksi kuin vanhemmat. (Aho & Laine 2002, 178.)

Ihmiset pyrkivät jo taaperoiästä lähtien valitsemaan ystävikseen sellaisia persoonia, joilla on samanlaisia piirteitä kuin heillä itsellään. Mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä vähemmän vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen ystävyys-suhteisiin. Toisaalta vanhemmilta opitut arvot voivat vaikuttaa lapsen ystävien valintaan. (Juusola 2011, 178.)

Hyvät ihmissuhteet ja myönteiset kontaktit ystävien kesken luovat perustan lapsen henkisellem hyvinvoinnille sekä tasapanoisen persoonallisuuden rakentumiselle. Elämälle tarkoituksen antaa tunne siitä, että on arvostettu, rakastettu ja kunnioitettu. (Aho & Laine 2002, 178.) Lapset, joilla on ystäviä sopeutuvat paremmin uusiin ryhmiin, ovat taitavia yhteistyökyyvyltään, avuliaampia, itsevarmempia ja joutuvat muita vähemmän ristiriitatilanteisiin toisten lasten kanssa. (Juusola 2011, 176.)

Yleensä ekaluokkalaiset ovat iloisesti elämänmyönteisiä ja uteliaita koululaisia. He voivat avoimesti jutella itselleen tärkeistä aiheista ja osaavat myös ajatella asioita muiden näkökulmasta. Kuuntelevainen kummi on tärkeä apu ekaluokkalaiselle häntä mietityttävissä asioissa. Ekaluokkalainen myös itsenäistyy nopeasti. Hänen täytyy selvittää koulupäivästä ilman tuttuja aikuisia ja mahdollisesti tottua kulkemaan koulumatka itsenäisesti. On hyväksi lapsen itsetunnon kehittymiselle, että lapsi uskoo alusta alkaen selviytyvänsä koulussa. Kannustava kummi voi auttaa ekaluokkalaista tuntemaan kuuluvansa joukkoon ja saamaan uusia ystäviä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 16.)

Kummien tehtäviä on auttaa ekaluokkalaisia keksimään tekemistä välitunneilla, tutustuttaa ekaluokkalaisia muihin oppilaisiin ja kysellä kuulumisia. Kummina olemisen ei kuitenkaan aina tarvitse olla pelkkää auttamista. Kummi ja ekaluokkalainen voivat viihtyä yhdessä vastavuoroisesti. Kummi voi hyvinkin olla ekaluokkalaisen kaveri koulussa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 16.)

Lapsen tullessa kouluikänsä korostuu kavereiden merkitys lapsen kehitykselle. Kavereiden parissa toimimalla lapsi oppii toiminnallisia taitoja, jotka liittyvät itsenäisyyteen, fyysisiin suorituksiin, kielelliseen kehitykseen ja sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin. Lapsi oppii kavereiden kautta käsittämään toisten tunteita

ja havainnoimaan sosiaalisia tilanteita. Kaveripiiri opettaa myös moraalisen käyttäytymisen sääntöjä, sillä kavereiden kesken täytyy osata jakaa ja vuorotella tasapuolisuuden nimissä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2009, 109.)

Aho ja Laine (2002) havaitsevat kirjassaan, että oppilaan minäkäsitykseen vaikuttavat ratkaisevasti luokkakaverit. Vaikutus koskee erityisesti sosiaalisen minäkuvan muodostumista ja kehittymistä. Lapsen itsetunnon kehittymiselle tärkeitä ovat ystävien positiivinen palaute ja suhtautuminen hyväksyvästi. Myönteisen minäkäsityksen syntymistä tukevat siis hyväksytyt ilmaisut muilta oppilailta. (Aho & Laine 2002, 178.)

Lapsi kokee ystävyysuhteensa sitä läheisimmiksi, mitä paremmin hän pystyy samaistumaan ystävänsä asemaan ja havainnoimaan niin omat, kuin ystävänsä näkökulmat. Ymmärtäessään molempien näkemykset asioista lapsi tuntee ajatukset ja mielenkiinnonkohteet yhteisiksi. Tämä auttaa lasta näkemään emotionaalisen ja sosiaalisen vuorovaikutussuhteen tärkeänä osana elämää. Ystävyys merkitys lapselle syvenee ikävuosien myötä ja sillä on entistä suuremmat vaikutukset lapsen elämässä. Ystävyysuhteet ovat hyvin tärkeitä voimavaroja lapselle myöhempinäkin kouluvuosina. (Aho & Laine 2002, 179.)

Lapsilla voi olla ystävyysuhteissa riitoja ja välirikkoja, mutta niiden selvittämisessä he oppivat tärkeitä sosiaalisia taitoja sekä kestävästi kritiikkiä. Ystävyysuhteet opettavat lapsille luottamusta ja herkkyyttä toisiaan kohtaan. (Nurmi ym.2009, 110.)

4.3 Koulukiusaamisen ehkäisy

Koulukiusaaminen tarkoittaa sitä, että oppilas joutuu yhden tai useamman oppilaan jatkuvan syrjimisen, loukkaamisen tai vahingoittamisen kohteeksi kykenemättä itse puolustautumaan. Erimielisyydet ja riidat eroavat kuitenkin

kiusaamisesta, koska ne ovat useimmiten hetkittäisiä eikä niiden kohteeksi joudu toistuvasti sama oppilas. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 11.)

Kiusaamisella voi olla hyvin pitkiä seuraamuksia. Kiusattu joutuu olemaan pelon ja ahdistuksen vallassa jatkuvasti, joka voi edesauttaa psyykkisten ongelmien laukaisemisen. Niistä paraneminen voi viedä pahimmassa tapauksessa vuosia. Kiusaaja taas puolestaan oppii ratkaisemaan ongelmatilanteet väkivallalla. Jatkuva väkivaltaan turvautuminen ongelmatilanteissa vaikuttaa negatiivisesti ihmisen sosiaaliseen, moraaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Kiusaaminen on hyvin vakavasti otettava ilmiö. (Aho & Laine 2002, 226.) Kummioppilastoiminnalla pyritään ehkäisemään kiusaamista kouluissa ja puuttumaan ajoissa mahdollisiin kiusaamistilanteisiin. Kiusaaminen on aina vakava asia ja kummioppilaiden tulee esimerkillään näyttää nuoremmille, ettei ketään saa kiusata.

Kiusaaminen on jaettu yleensä suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Epäsuoraa kiusaamista voi olla esimerkiksi oppilaan eristäminen luokan sosiaalisesta kanssakäymisestä. Tällöin voidaan käyttää termiä ” yksinäistäminen ”. Se tarkoittaa kiusaamista, jossa oppilas jätetään sosiaalisten piirien ulkopuolelle tai hänen vuorovaikutussuhteitaan vahingoitetaan. Epäsuoraa kiusaamista on yleensä vaikea havaita ja se on hyvin hienovaraista. Epäsuoran kiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi salaiset viestit, joita ymmärtävät vain niitä käyttävät oppilasryhmät, vihjaileminen ja vuorovaikutusnormien rikkominen kuten oppilasta ei tervehditä tai hänelle ei vastata. Kiusaamisen yleinen paikka on koulu. Kiusaamista tapahtuu eniten välitunneilla ja toiseksi eniten oppitunneilla. Muualla tapahtuva kiusaaminen liittyy yleensä koulun vertaissuhteisiin ja se toteutuu merkittävästi netissä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 11.)

Kiusaamisen takana piilee useimmiten jokin konflikti. Konflikti tarkoittaa erimielisyyttä kahden tai useamman henkilön välillä, jotka suhtautuvat toisiinsa kielteisesti. Konfliktitilanteessa ei ole kyse henkilöiden mielipide-eroista, vaan henkilöiden tarkoituksellisesta hyökkäyksestä toisiaan vastaan. Hyökkäyksen tavoitteena on toisen vahingoittaminen. Kiusaaminen kuitenkin eroaa muista konfliktitilanteista siinä, että se on kielteistä käyttäytymistä, jossa yksilöt

ollessaan keskenään vuorovaikutuksessa vahvistavat toistensa käytöstä. Käytös on aggressiivista ja se kohdistuu kiusattuun. Yleisesti kiusatun on havaittu olevan ainakin jossain määrin puolustuskyvytön. (Aho & Laine 2002, 228.)

Kiusaaja on henkilö, joka tiedostaen vahingoittaa säännöllisesti muita fyysisesti tai psyykkisesti. Kiusaajien aseman on todettu olevan melko vakio, samat oppilaat kiusaavat niin ala- kuin yläasteellakin. Kuitenkin kiusaajien asema vakiintuu viimeistään neljäntenä kouluvuonna. Näin ollen oppilaat, jotka ovat kiusanneet ensimmäisellä tai toisella luokalla, eivät välttämättä jatka kiusaamista ylemmille luokille. (Aho & Laine 2002, 234-235.)

Kiusaajat voivat olla persoonallisuudeltaan sekä heikkoja tai vahvoja. Enemmän kiusaajissa on kuitenkin heikon itsetunnon omaavia oppilaita. Lapsen minäkäsityksen heiketessä kouluaikana hän voi alkaa entistä enemmän kiusata muita lievittääkseen omaa pahaa oloaan. Minäkäsityksen heikkeneminen ja koulukiusaamisen lisääntyminen kulkevat siis rinta rinnan. Oma epävarmuuttaan kiusaaja voi peittää dominoivalla, tyrannisoivalla ja itsevarmalla käyttäytymisellä. Ihminen pyrkii korostamaan itseään, jos hän on epävarma omasta kompetenssistaan. (Aho & Laine 2002, 236.)

Kiusaaja kokee oman sosiaalisen minäkuvansa olevan heikko. Kiusaaja ei välttämättä tiedosta omia vahvuuksiaan tai heikkouksiaan. Ongelmatilanteisiin kiusaajalla on hyvin vähän vaihtoehtoisia käyttäytymismalleja, koska hänen sosiaaliset taitonsa ovat heikot. Tämä voi olla syy, miksi kiusaaja käyttäytyy aggressiivisesti konfliktitilanteissa. Kiusaajien empaattisuuden on todettu jossain määrin olevan heikommin kehittynyt kuin muilla saman ikäisillä lapsilla. Normaalin käyttäytymisen rajojen tunteminen on haasteellista kiusaajille ja sen takia kiusaajat voivat kuvitella saavansa tehdä mitä haluavat. Kiusaajilla on vaikea sisäistää käyttäytymissäantöjä, vaan he pitävät niitä pakotteina. Erilaisuudesta ärsyyntyminen on yleistä kiusaajien keskuudessa, sillä he voivat ärsyyntyä pienistäkin poikkeamista. Kiusaajat ajattelevat itsekeskeisesti ja he sopeutuvat heikosti erilaisiin tilanteisiin. (Aho & Laine 2002, 236.)

Kouluissa tulee tehdä säännöt, joissa ilmenee mikä on koulukummin rooli kiusaamistilanteissa. Kummi voi esimerkiksi mennä keskustelemaan kiusatun

kanssa ja kertoa tälle olevansa huolissaan kiusaamisesta. Kummin tulee myös kertoa, että tilanteen ratkaisemiseen tarvitaan mukaan aikuinen. Kummi ja kiusattu voivat yhdessä miettiä, kelle aikuiselle kiusaamisesta voisi kertoa. Kummin on tärkeä muistaa, ettei petä kiusatun luottamusta, vaan toimii kiusatun luvalla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 25.)

Opettajien ja vanhempien on hyvä muistaa, että kummit ovat vielä lapsia. Kiusaamisen selvittelyä ja siihen ajoissa puuttumista ei tule vierittää lasten vastuulle, koska se on aina aikuisen tehtävä. Kummeille on hyvä opettaa, että he voivat mennä väliin kiusaamistilanteeseen sellaisen nähdessään. Kummien tulee kuitenkin aina muistaa kertoa kaikista näkemistään kiusaamistilanteista opettajalle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006, 25.)

Opettaja tarvitsee tukea organisaatiolta esimerkiksi koulun johdolta puuttuakseen tehokkaasti kiusaamiseen. Opettajan tulee sitoutua kiusaamisongelmien hoitamiseen luokassaan, jos niitä ilmenee. Opettajan käytössä olevat menetelmät ja niiden toimivuus vaikuttavat kiusaamistilanteiden määrään luokassa. (Salmivalli 2010, 47.)

Kummioppilastoiminnan yksi päämäärinä on se, ettei kukaan jäisi koulussa yksin. Opettajalla on tärkeä rooli oppilaan yksinäisyyden ehkäisemisessä. Opettaja pystyy vaikuttamaan oppilaiden ryhmysuhteisiin esimerkiksi tukemalla oppilaiden tutustumista toisiinsa ja luokan ryhmäytymistä eri menetelmin. Oppilaat tarvitsevat koulupäivän aikana opettajan apua kaveritaitojensa harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 4.)

Koulun vanhempainilloissa kannattaa ottaa puheeksi luokan kaverisuhteet ja ryhmädynamiikka. Vanhemmat ja opettaja voivat yhdessä sopia ne keinot, joilla tuetaan lasten kaverisuhteita. Sopimuksia voi tehdä esimerkiksi luokkakavereiden kotiin kutsumisesta, yhteisistä kotiintuloajoista tai lasten syntymäpäiväkutsuista niin, ettei niitä jaeta koulussa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013, 8.)

5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Mannerheimin Lastensuojeluliitolle lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta. Tutkimusongelmiksi muodostuivat seuraavat:

1. Millaisia ovat lasten kokemukset kummioppilastoiminnasta?
2. Miten koulukummin tuki on vaikuttanut ekaluokkalaiseen?
3. Millaisena koulukummina toimiminen on koettu?

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada lisää tietoa Mannerheimin lastensuojeluliitolle kummioppilastoiminnasta, jotta liiton työntekijät voisivat lasten kokemusten perusteella kehittää kummioppilastoimintaansa.

5.2 Opinnäytetyön ajankohtaisuus

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopulla peruskouluja oli toiminnassa 2339 ja niissä opiskeli yhteensä 532 700 oppilasta. Peruskouluasteen erityiskouluja oli 75 ja niissä oppilasmäärä oli 4400. Peruskouluja ja peruskouluasteen erityiskouluja lakkautettiin tai yhdistettiin toiseen oppilaitokseen 72. Etelä-Pohjanmaan maakunnassa lakkautettiin eniten peruskouluja ja peruskouluasteen erityiskouluja. (Tilastokeskus 2017.)

Tällä hetkellä peruskoululaiset opiskelevat aiempaa suuremmissa oppilaitoksissa. Kymmenen vuoden sisällä alle 100 oppilaan peruskoulujen määrä on vähentynyt 43 prosentilla, kun puolestaan yli 500 oppilaan peruskoulujen määrä on kasvanut 54 prosentilla. Vuonna 2007 yli 500 oppilaan peruskouluja oli 151 kappaletta ja vuonna 2016 vastaava luku oli jo 233

kappaletta. Kymmenessä vuodessa yli 500 oppilaan peruskoulujen osuus kaikista peruskouluista on kasvanut 10 prosenttiyksikköä. (Tilastokeskus 2017.)

Perusopetuksen uudet opetussuunnitelman perusteet korostavat oppilaiden osallisuutta ja rohkaisevat kouluja toimintakulttuurin uudistamiseen niin, että opettajien välinen yhteistyö lisääntyy sekä oppilaiden ääni kuuluu koulun kehittämistyössä nykyistä enemmän. Kummitoiminnalla edistetään oppilaiden kiintymistä kouluyhteisöön, aktiivisen toimijuuden toteutumista ja turvallisuuden tunnetta koulussa. Kummitoiminta on myös tukena koulun toimintakulttuurille, joka mahdollistaa koulun aikuisten ja eri-ikäisten lasten kohtaamisen ja yhteistyön. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 4.)

Peruskoululaisten opiskellessa nykypäivänä aiempaa suuremmissa oppilaitoksissa korostuu tarkeys osallisuuden edistämiseen ja kouluyhteisöön ryhmäytymiseen. Kummitoiminta tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kouluissa, joten on tärkeää tutkia sen toimivuutta. Opinnäytetyöni avulla Mannerheimin lastensuojeluliitto voi kehittää kummioppilastoimintaansa, joka puolestaan edistää oppilaiden yhteisöllisyyttä peruskouluissa.

5.3 Aikaisempia tutkimuksia

Kummioppilastoiminnasta on tehty aiemmin jo muutamia tutkimuksia. Esittelen seuraavaksi tutkimuksia, joista yksi on opinnäytetyö ja kaksi muuta ovat pro gradu -tutkielmia.

Ensimmäisenä esittelen opinnäytetyön, jonka tekijät ovat Mari Salo ja Mari Suvanto (2002). He tekivät opinnäytetyön Porin peruskouluille ja tutkimuksessaan he käyttivät avoimia kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet jaettiin Porin peruskoulujen kummeille ja kummiohjaajille. (Salo & Suvanto 2002, 15.)

Tutkimuksessa kerrottiin, että noin puolet kummeista oli käynyt kummivalmennuksen. Kummit kuitenkin käsittivät kummivalmennuksen eri tavoin, joten toiset kertoivat saaneensa kummivalmennusta ja toiset puolestaan

eivät. Salo ja Suvanto (2002) totesivat tutkimuksessaan, etteivät kummivalmennuskysymyksen tulokset olleet luotettavia eivätkä ne antaneet todellista tietoa kummivalmennuksen saamisesta. (Salo & Suvanto 2002, 22.)

Salon ja Suvannon (2002) tutkimustulosten mukaan suurimmaksi ongelmaksi kummioppilastoiminnassa muodostui kummioppilaan liiallinen takertuminen kummiin. Varsinkin koulun alkaessa kummioppilaat takertuvat kummiin, koska eivät välttämättä tunne koulusta vielä muita oppilaita. Tutkimuksessa kerrottiin kuitenkin kummioppilaiden myöhemmin irtautuvan kummistaan saadessaan omia kavereita. (Salo & Suvanto 2002, 22.)

Tutkimuksen mukaan Porin peruskoulujen kummitoiminta koettiin mielekkääksi ja tytöt ja pojat toimivat lähes yhtä mielellään kummeina. Tutkimuksessa kerrottiin myös, että kummit toimivat kummioppilaidensa kanssa läpi lukuvuoden. Kummitoiminnan aktiivisuudessa ei ollut eroja tyttöjen ja poikien välillä. (Salo & Suvanto 2002, 24.)

Tutkimuksessa ilmeni, että kummioppilastoimintaa Porin kouluissa tulisi saada aktiivisemmaksi ja kummien sekä kummioppilaiden välistä yhteistyötä voitaisiin lisätä nykyistä enemmän. Haasteeksi näiden kehittämiseksi koettiin yhteistyökumppaneiden saaminen mukaan toimintaan. Yritykset, yhdistykset ja järjestöt voisivat järjestää ja sponsoroida esimerkiksi leirejä, retkiä ja teemapäiviä. Niissä kummit ja kummioppilaat voisivat toimia yhdessä kummiohjaajan avustuksella. (Salo & Suvanto 2002, 39.)

Toisena esittelen Anni Hautajärven ja Tanja Kutunivan (2011) pro-gradu tutkielman. He käyttivät työssään narratiivista tutkimusmenetelmää. Narratiivinen tutkimus on yksi tapa tehdä laadullista tutkimusta. Narratiivi tarkoittaa tarinaa tai kertomusta ja narratiivinen tutkimus rakentuu niiden ympärille. (Hautajärvi, Kutuniva 2011, 10.)

Hautajärvi ja Kutuniva (2011) haastattelivat työhönsä kummioppilaita ja luokanopettajia. Haastatteluissa tutkittiin kummioppilaiden käsityksiä ja kokemuksia kummitoiminnasta. Vastauksien perusteella kummioppilaat tunsivat

olevansa esimerkkejä kummitettaville lapsille ja esimerkkinä toimiminen koettiin mielekkäänä. (Hautajärvi & Kutuniva 2011, 58, 61.)

Haastatteluissa ilmeni, että kummioppilaat pitävät rooliansa aktiivisena auttajana ja merkityksellisenä, koska he omalta osaltaan voivat vaikuttaa oman kummitettavansa hyvinvointiin. Kummioppilaat eivät pitäneet kummioppilaana olemista liian vaativana. (Hautajärvi & Kutuniva 2011, 58, 60.) Lisäksi vastauksista saatiin selville kummioppilastoiminnan vaikuttaneen positiivisesti kummioppilaisiin. Kummioppilaat huomasivat muutoksen käytöksessään ja asenteissaan sekä kokivat saaneensa enemmän vastuuta. (Hautajärvi & Kutuniva 2011, 63.)

Luokanopettajien haastatteluissa opettajat olivat sitä mieltä, että kummitoiminta on monipuolinen ja myönteinen toimintamuoto. Opettajat näkivät kummitoiminnan hyödyllisenä oppilaiden ja koulun kannalta. Opettajat olivat myös hyvin sitoutuneita kummitoimintaan ja sen järjestämiseen kouluilla. (Hautajärvi & Kutuniva 2011, 111.)

Kolmanneksi esittelen Marika Holmbergin (2015) pro gradu -tutkielman. Holmberg (2015) tutki työssään kummioppilastoiminnan tavoitteiden toteutumista yhdellä luokkaporilla eräässä Espoolaisessa koulussa. Holmbergin (2015) tutkimus oli laadullinen, ja haastattelut hän toteutti teemahaastatteluina. Haastattelun teemat käsittelivät kummitoiminnan tavoitteita. Tutkimukseen osallistui yhteensä 21 oppilasta. (Holmberg 2015, 1, 28.)

Tutkimuksen tuloksissa tuli esiin ekaluokkalaisten yhteisöllisyyden tukeminen, joka kuuluu kummioppilastoiminnan tavoitteisiin. Tutkimuksen mukaan oppilaat olivat kokeneet tutustuvansa paremmin toisiinsa kummivälitunneilla. Kummivälituntien järjestämisessä oli eroavaisuuksia tyttöjen ja poikien välillä. Tutkimuksessa kerrottiin tyttöjen suunnittelevan etukäteen kummivälitunneille tekemistä, mutta pojat käyttäytyivät samoin kuin muillakin välitunneilla. Pojat pelasivat välituntisin aina jalkapalloa ja olivat sen ohessa tutustuneet muihin oppilaisiin. (Holmberg 2015, 39.)

Ongelmana tutkimuksessa ilmeni kummitoiminnan vähyys. Moni ekaluokkalainen ei osannut sanoa kummivälitunneista juurikaan mitään, koska heidän mielestään toimintaa oli ollut niin vähän. Tutkimuksen vastauksien perusteella kehitettävää olisi kummivälituntitoiminnan monipuolistaminen. (Holmberg 2015, 40, 41.)

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen mukaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton kummitoiminnalle asettamat tavoitteet toteutuivat hyvin vaihtelevasti Espoolaisessa koulussa. Yhteisöllisyyden tukeminen onnistui parhaiten, koska kaikki ekaluokkalaiset olivat leikkineet toistensa ja muiden kanssa kummioppilaiden avustuksella. Kiusaamisen ennalta ehkäisy toteutui myös hyvin, koska oppilaat leikkivät paljon keskenään ja näin ollen vältettiin ekaluokkalaisten yksinäisyyttä. (Holmberg 2015, 65.)

Tutkimuksessa mainittiin koulun opetussuunnitelman olevan toteutettu hyvin. Kaikki kummilapset olivat oppineet ryhmässä seurustelemista ja erilaisia leikkejä kummitoiminnan kautta. Koulussa ei kuitenkaan järjestetty kummikoulutusta, joka on voinut vaikuttaa kummitoiminnan toteutukseen. Tutkimuksessa kerrottiin kummin ja ekaluokkalaisten persoonallisuuden ja mieltymyksien vaikuttavan kummitoiminnan tavoitteiden saavuttamiseen. Holmberg (2015) tiivisti lopuksi tutkimuksessaan, että tavoitteiden toteutumisessa olisi jonkin verran parannettavaa. (Holmberg 2015, 66.)

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

6.1 Tutkimusaineiston keruu

Tieteellinen tutkimus tarvitsee aina tietynlaisen aineiston, ja aineisto voi olla luonteeltaan hyvin erilaista. Hyvä tieteellinen tutkimus ei synny ilman kattavaa tutkimusaineistoa. Hyvä lopputulos ei kuitenkaan tule hyvästä aineistosta, jos aineiston kätkemää informaatiota ei löydetä. Sen takia on tärkeää panostaa hyvään aineistoon ja sen jälkeen järkeviin tutkimusmenetelmiin, jotta aineistosta saadaan esille kaikki tarvittava tieto. (Hakala 2010, 12.)

Sain toimeksiantajaltani Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri Ry:n nuoriso- ja perhetyön päälliköltä kattavasti aineistoa koskien kummioppilastoimintaa. Kirjalliset aineistot tarjosivat minulle paljon teorialason tietoa, jota hyödynsin kummioppilastoimintaa koskevissa kappaleissani. Sovimme nuoriso- ja perhetyön päällikön kanssa sähköpostilla tapaamisia MLL:n toimistolle, jossa sain aineistot itselleni ja kävimme myös läpi opinnäytetyöni sisältöä. Sain häneltä muutamia ideoita, miten voisin hyödyntää aineistoa työssäni. Toimeksiantajani on osaltaan tukenut minua opinnäytetyö prosessissani.

Tutkiessani lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta täytyy aineistoni vastata tutkimuksen tuloksiin. Tein itselleni suunnitelman, millaista aineistoa tulen tarvitsemaan työhöni ja missä kappaleissa voisin hyödyntää mitään. Suunnitelmani avulla onnistuin pysymään työni aikataulussa. Perehdyin kouluni kirjaston aineistoihin ja selvitin, onko siellä saatavilla tarvitsemaani kirjallisuutta. Kirjastosta aineistoa löytyi monipuolisesti, joten lainasin sieltä laajalti kirjallisuutta tukemaan opinnäytetyötäni.

Tutkijan esiyymmärrystä tukevat ne teoriat, joihin hän on tutustunut. Näiden teorioiden avulla on mahdollisuus nähdä uusia asioita, mutta ne voivat myös rajata joitakin näkökulmia pois. Tutustuminen kirjallisuuteen voi auttaa tulkintojen

syventämisessä ja oman esiymmärryksen tiedostamisessa. Omaa esiymmärryksen tiedostamista voi helpottaa keskustelemalla tutkimusaiheestaan keskustelukumppanin kanssa. Kirjallisuus voi myös toimia osittaisena keskustelukumppanina, koska erilaisten ajatusten lukeminen tarjoaa vaihtoehtoisia tarkastelutapoja. Niiden avulla tutkija voi tiedostaa omia lähtökohtiaan. (Moilanen & Rähä 2001, 51.) Kirjallisuuden hyödyntäminen auttoi minua tutkimuksessani eteenpäin. Tutustuin kummioppilastoimintaan syvemmin kirjallisuuden avulla ja ymmärsin, mitä se oikeasti on sekä mihin sillä pyritään. Kirjallisuus toi minulle uusia näkökulmia tutkimukseen, ja sen avulla minulle alkoi hahmottua myös tutkimusmenetelmäni valinta.

Haastattelu voi toimia aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun tutkitaan mielipiteitä, käyttäytymistä tai sellaisia tutkimusalueita, joista ei tiedetä kovinkaan paljon. Haastattelua voidaan käyttää myös tutkittaessa tutkimushetken ilmiöitä. (Kananen 2015, 143.) Haastattelut kuuluivat myös aineistonkeruumenetelmiini.

Minulla oli aluksi vaikeuksia löytää yhteistyökumppani koulua Oulun alueelta, jonne päästä haastattelemaan oppilaita. Olin yhteydessä moniin kouluihin ja lopulta sainkin sovittua yhteistyöstä Oulun Oulunlahden koulun kanssa. Oulunlahden koulun kuudennen luokan opettaja ilmaisi mielenkiintonsa opinnäytetyötäni kohtaan sähköpostiviestillä 1.2.2017, ja silloin alkoi yhteistyömme haastateltavien oppilaiden löytämiseksi opinnäytetyö prosessiini.

Yhteistyö Oulunlahden koulun kanssa oli sujuvaa ja lämminhenkistä. Muotoilin koulun rehtorille tutkimuslupa lupa-asiakirjan (Liite 1), jotta pääsisin kouluun haastattelemaan oppilaita. Lisäksi toimitin rehtorille myös ekaluokkalaisten haastattelukysymykset (Liite 2) ja kuudesluokkalaisten haastattelukysymykset (Liite 3) sekä Oulun kaupungin tutkimuslupa hakemuksen.

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusongelma pyritään yleensä ratkaisemaan menetelmien kokonaisuudella, jota sanotaan tutkimusotteeksi tai lähestymistavaksi. Tutkija joutuu lähestulkoon heti opinnäytetyön teon alussa valitsemaan tutkimusotteensa. Kuitenkaan pelkkä otteen valitseminen ei riitä, sillä tieteellisessä työssä täytyy aina perustella valintansa ja valinnan lopputuloksen pitää sopia ilmiöön sekä tutkimusongelmaan. Lähestymistavan valintaa ohjaa tutkimusongelman luonne. Tutkimusotteeksi kutsutaan sitä kokonaisuutta, jolla ongelmaan saadaan ratkaisu. Tutkimusote sisältää tiedonkeruu- ja analyysimenetelmät. (Kananen 2015, 63.)

Tutkimusongelma ratkaistaan tutkimusmenetelmällä. Menetelmän valitseminen edellyttää ongelman hyvää tuntemista. Tutkimusmenetelmän valinta riippuu siis tutkimusongelmasta sekä siitä, onko tutkimusongelmaa selittäviä teorioita olemassa. (Kananen 2015, 65-66.) Tutkimusotteen ja siihen liittyvien menetelmien tulee tavoittaa tutkimuskohde. Tutkijan täytyy valita sellainen menetelmä, jolla saadaan ilmiöstä sellaista tietoa, että tutkimusongelma saadaan ratkaistua. Mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään, niin sitä todennäköisemmin tutkimus tulee tehdä kvalitatiivisena tutkimuksena. (Kananen 2015, 70.)

Kummioppilastoiminnasta on tehty jonkin verran aikaisempia tutkimuksia, kuten aiemmin niistä jo mainitsin. Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri Ry:lle tutkimuksia kummioppilastoiminnasta ei kuitenkaan ole tehty. Minulla ei siis ollut aikaisempaa tietoa siitä, miten Pohjois-Pohjanmaan alueella lapset kokevat kummioppilastoiminnan. Tämän takia valitsin tutkimustavaksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen.

Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on mahdollistaa ilmiön ymmärtäminen, eli sen mistä ilmiössä on kyse. Tämän pohjalta on mahdollista kehittää ilmiöitä selittäviä teorioita, hypoteeseja ja oletuksia ilmiön toimivuudesta. Laadullinen tutkimus mahdollistaa ilmiön ymmärtämisen ja sitä kautta teoretisoimisen. (Kananen 2015, 71.) Joidenkin asioiden kuvaileminen on mahdollista vain tekstin avulla, esimerkiksi ihmisten suhtautumiset ja asenteet johonkin. Niitä on lähestulkoon

mahdoton kuvailla muutoin, kuin laadullisin keinoin, eli tekstiä tuottaen. (Kananen 2015, 71.)

Laadullista tutkimusprosessia voidaan sanoa eräänlaiseksi tutkijan oppimisprosessiksi, jossa tarkoitus on pyrkiä koko tutkimuksen ajan kasvattamaan tutkijan tietoisuutta tutkimastaan ilmiöstä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tutkimusprosessi ja tutkimustehtävät voivat muuttua laadullisen tutkimusprosessin edetessä, jolloin myös aineistonkeruun ja tutkimusmenetelmien tulee mukautua tutkimusprosessin mukana tapahtuviin muutoksiin. (Kiviniemi 2001, 75.)

Laadullisen tutkimusprosessini edetessä vaihdon tutkimusmenetelmäni muotoa. Aluksi olin suunnitellut pitäväni yksilölliset teemahaastattelut haastateltaville, mutta vaihdoinkin yksilölliset haastattelut ryhmähaastatteluksi. Tarkoitukseni oli saada mahdollisimman paljon tietoa nimenomaan lasten kokemuksista, joten tulin siihen tulokseen, että ryhmähaastattelun avulla lapset voisivat innostua kertomaan rohkeammin kokemuksistaan. Laadullisen tutkimusmenetelmän muodoksi valikoitui lopulta siis ryhmähaastattelu.

Lapsi voi toimia haastattelutilanteessa opettaja-oppilas-suhteen tavoin. Tässä tilanteessa lapsi siis pyrkii vastaamaan kysymyksiin oikein, niin kuin koulussa on opetettu. Lapsi tavoittelee vastauksissaan sitä mitä haastattelija haluaa kuulla, eikä välttämättä sitä, miten asiat näyttävät hänelle hänen omassa elämässään. Tällöin lapsen ja aikuisen välinen valtaero voi muokata merkittävästi haastatteluvuorovaikutusta. (Alasuutari 2005, 153.)

Päädyin juurikin sen takia pitämään lapsille ryhmähaastattelut, koska halusin välttää tätä lapsen ja aikuisen välistä valtaeroa. Lasten ollessa haastattelutilanteessa muiden ikäistensä kanssa, he voivat uskaltautua kertomaan rohkeammin omia näkemyksiään kysymyksiin. Halusin pitää haastattelutilanteen avoimena niin, että lapset saivat vaihtaa mielipiteitä kysymyksistä myös keskenään.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on yleensä pyrkiä nostamaan esiin ja tunnustaa tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden omia tulkintoja.

Laadullisessa tutkimuksessa halutaan antaa ääni sellaisille toimijoille, joilla sitä ei muuten juurikaan ole. (Hakala 2010, 21.)

6.3 Lasten haastattelut

Haastatteluiden ja kysymysten idea on yksinkertainen. Kun haluamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miten hän kokee jonkin asian, on järkevää kysyä sitä häneltä. Haastattelussa on tarkoituksena saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 72-73.)

Tutkiessani lasten kokemuksia kummioppilastoiminnasta, minun täytyi ideoida haastattelukysymykset niin, että saisin vastauksista mahdollisimman paljon irti. Kyseessä on lasten haastattelu, joten kysymykset eivät saa olla liian hankalia tai vaikeasti ymmärrettäviä. Pyrin tekemään yksinkertaiset kysymykset, jotka kuitenkin antavat mahdollisuuden monipuolisiin vastauksiin.

Lapsen haastattelijalla täytyy jo kysymyksiä suunnitellessaan tutustua mahdollisimman hyvin lapsen kokemusmaailmaan ja kielelliseen ilmaisuun. Tavoitteena on aito lapsen kohtaaminen ja lapsiystävällisen keskustelutilanteen luominen. (Aarnos 2010, 175.) Työskentelen eri-ikäisten lasten parissa, joten osaan pääpiirteittäin hahmottaa miten eri-ikäiset lapset kokevat maailman ja millaista heidän kielellinen ilmaisu on. Osaan kohdata lapset aidosti ja välittävästi sekä luoda turvallisen keskustelutilanteen. Tästä oli minulle hyötyä suunnitellessani haastattelukysymyksiä lapsille.

Suunnittelin haastattelukysymyksiä kaiken kaikkiaan seitsemän kappaletta ekaluokkalaisille ja seitsemän kappaletta kuudesluokkalaisille kummioppilaille. Kysymyksistä valikoitui kuitenkin opinnäytetyö prosessiin neljä kappaletta ekaluokkalaisille ja neljä kappaletta kuudesluokkalaisille. Valitsin seuraavat neljä ja neljä haastattelukysymystä sen takia, koska ne antoivat monipuolisemmat ja aineistooni parhaiten sisältyvät vastaukset.

Haastattelukysymykset ekaluokkalaisille:

1. Mitä olette tehneet yhdessä koulukummisi kanssa?
2. Mitä toivoisit, että tekisitte yhdessä?
3. Onko koulukummisi auttanut sinua jossain asiassa, missä?
4. Mikä on kivointa siinä, että sinulla on oma koulukummi?

Haastattelukysymykset kuudesluokkalaisille:

1. Millaista on olla koulukummi?
2. Mitä teette yhdessä ekaluokkalaisesi kanssa?
3. Mitä olet oppinut koulukummina olemisesta?
4. Oletko auttanut ekaluokkalaistasi jollain tavalla koulussa, miten?

Haastattelukysymyksien lisäksi esitin joitakin täydentäviä kysymyksiä, jos katsoin tarpeelliseksi saada lisätietoa kysytystä aiheesta.

Opettajan oppilaantuntemusta kannattaa käyttää hyväksi valittaessa tutkittavia lapsia. Haastateltaviksi kannattaa valikoida tutkimukselliset kriteerit täyttävistä lapsista puhetaitoisia ja rohkeita lapsia, jotka voivat puhua myös muidenkin puolesta. (Aarnos 2010, 173.)

Ennen ryhmähaastattelua kokoonnuimme yhdessä neljän ekaluokkalaisen kanssa pyöreään pöydän ympärille istumaan. Haastattelu tilana toimi puutyöluokka, jossa ei sillä hetkellä ollut kuin minä ja haastateltavat. Tila oli hyvä, koska se oli lapsille tuttu ja turvallinen sekä viereisessä luokassa oli meneillään haastateltavien luokan tunti. Tarvittaessa haastateltavat olisivat siis päässeet helposti takaisin luokkaansa, jos he olisivat halunneet keskeyttää haastattelun.

Aluksi lähdin liikkeelle esittelemällä itseni ekaluokkalaisille. Sen jälkeen keskustelimme ekaluokkalaisille tutuista asioista, kuten miten heidän päivänsä on mennyt ja millaisia oppiaineita heillä on ollut lukujärjestyksessä haastattelupäivänä. Oulunlahden koulun ensimmäisen luokan opettaja oli valikoinut erittäin hyvät haastateltavat, sillä oppilaat olivat alusta alkaen hyvin

puheliaita ja kertoivat avoimesti päivästänsä. He myös innostuivat ennen haastattelua esittelemään puutöitään minulle. Oppilaita valikoitui haastatteluun kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Mielestäni luottamuksen luominen ekaluokkalaisiin ennen haastattelua onnistui hyvin ja tutustuimme molemmin puolin toisiimme.

Kuudesluokkalaisten ryhmähaastattelun toteutimme koulun musiikkiluokan tilassa. Luokka oli haastattelu hetkellä tyhjä, joten se sopi mainiosti haastattelu paikaksi. Järjestelin luokassa tuolit puolikaareen, johon kuudesluokkalaiset tulivat istumaan kanssani. Kuudesluokkalaisten kanssa aloitin haastattelun samalla tavalla kuin ekaluokkalaisten kanssa, eli aluksi keskustelimme miten heidän päivänsä on mennyt ja millaisia oppiaineita heillä on tänään ollut lukujärjestyksessä. Kuudesluokkalaiset olivat aluksi hiljaisempia verrattuna ekaluokkalaisiin, mutta haastattelun edetessä he rupesivat avautumaan rohkeammin. Kuudesluokkalaisista valikoitui haastatteluun kaksi tyttöä ja kaksi poikaa.

6.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimistuloksia analysoidessani käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysia voi käyttää yksittäisenä metodina, mutta myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää laajempiin analyysikokonaisuuksiin. Sen avulla on mahdollista tehdä monenlaista tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91.) Sisällönanalyysia kuvataan menettelytapana, jolla voidaan analysoida dokumentteja objektiivisesti ja systemaattisesti. Sisällönanalyysilla pyritään samaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 103.)

Kirjasin lasten antamat vastaukset itselleni ylös ja vastauksia sain lasten haastatteluista yhteensä 28 kappaletta ekaluokkalaisilta ja 28 kappaletta kuudesluokkalaisilta. Näistä kuitenkin karsiutui pois 12 vastausta molemmilta ryhmiltä, koska haastattelukysymykset opinnäytetyön prosessiini sisältyen

tiivistyivät edellisessä kappaleessa mainittuun neljään kysymykseen. Analysoitavaksi tuli siis yhteensä 16 vastausta molemmilta ryhmiltä, kaiken kaikkiaan 32 vastausta.

Kirjoitin itse kaikki lasten antamat vastaukset ylös ja kirjallista vastausmateriaalia valmistui yhteensä kahdeksan sivua. Sisällöltään vastaukset olivat hyvin erilaisia ja vastausmateriaali piti sisällään myös minun omia muistiinpanoja sekä havainnoimista haastattelutilanteesta. Säilytin kirjalliset vastaukset koko opinnäytetyö prosessin ajan ja hävitin ne vasta, kun olin varma, ettei niitä tarvinnut enää käsitellä.

Lapsilta saadut vastaukset analysoin teemoittelun avulla. Teemoittelu voi olla luokituksen kaltaista, mutta siinä painottuu enemmän, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelussa kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Ennen teemojen etsimistä aineisto voidaan ryhmitellä esimerkiksi tiedonantajien sukupuolen, iän tms. mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93.)

Ryhmittelin tutkimusaineistoni ennen teemoittelua. Ryhmiä muodostui heti selkeästi kaksi: ekaluokkalaiset ja kuudesluokkalaiset. Näiden ryhmien vastaukset ovat sisällöltään hyvinkin erilaisia, joten teemoittelu poikkesi hieman molempien ryhmien kohdalla.

Alustavan ryhmittelyn jälkeen täytyy alkaa etsiä aineistosta varsinaisia teemoja, eli aiheita. Ideana on etsiä aineisosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93.)

Teemoja muodostui opinnäytetyö prosessin aikana kaksi kappaletta molemmille ryhmille. Ekaluokkalaisten vastauksien teemaksi muodostuivat YHDESSÄ TEKEMINEN ja KOULUKUMMIN TUKI. Nämä teemat käsittävät kaiken sen tekemisen, mitä koulukummin kanssa yhdessä tehdään ja koulukummin antaman tuen merkityksen ekaluokkalaisten elämässä.

Kuudesluokkalaisten vastauksien teemaksi muodostuivat YHDESSÄ TEKEMINEN ja KOULUKUMMINA TOIMIMINEN. Näissä teemoissa korostui myös yhdessä tekeminen oman ekaluokkalaisen kanssa, mutta myös kaikki se vastuu ja velvollisuus mitä koulukummina oleminen pitää sisällään.

Teemat ovat molemmissa ryhmissä samankaltaisia, mutta kuitenkin vastauksien sisällön puolesta eroavat hyvinkin toisistaan. Teemat valikoituvat tutkimusongelmien vastauksien perusteella ja ne sopivat sisällöltään kokonaisvaltaisesti muuhun kerättyyn aineistooni.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa aiheen eettiseen pohdintaan täytyy selventää se, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimusta ryhdytään tekemään. Näiden eettisten kannanottojen täytyy tulla esiin tutkimuksen tarkoituksessa ja tutkimusongelman muotoilussa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 129.) Hyvä tutkimus koostuu eettisestä kestävydestä. Eettinen kestävyys on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli. Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 127.)

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet. Tutkittavien suojaan kuuluu se, että tutkija on selvittänyt tutkimukseen osallistujille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 131.) Ryhmähaastatteluun tullessaan lapset olivat jo tietoisia mihin ovat tulossa koulun opettajilta saadun informaation kautta. Kuitenkin ryhmähaastattelun alussa kerroin vielä lapsille mihin haastatteluun he ovat tulleet ja mikä on haastattelun tarkoitus.

Tutkittavien suojaan kuuluu myös vapaaehtoisuus, eli osallistujat ovat antaneet vapaaehtoisen suostumuksensa tutkimukseen ja he voivat keskeyttää mukana olonsa milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tutkittavilla on oikeus kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttäminen tutkimusaineistona. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 131.) Selvitin vielä haastattelun alussa lapsille, että heidän

osallistumisensa haastatteluun on vapaaehtoista ja he saavat lähteä haastattelutilanteesta pois kesken, jos haluavat. Tarkensin myös, että he saavat kertoa minulle, jos eivät halua minun käyttävän jotain tiettyä vastaustaan tutkimuksessani. Lapset ymmärsivät tämän ja olivat mukana haastattelussa vapaaehtoisesti.

Lapsen haastattelussa on se erityispiirre, että lapsi ei voi päättää yksinään osallistumisestaan tutkimukseen. Tutkimuseettisten ja lainsäädännöllisten syiden vuoksi lapsen osallistumisesta haastatteluun tarvitaan aina huoltajan lupa. (Alasuutari 2005, 147.) Ennen haastattelujen suorittamista muotoilin lasten huoltajille lupa-asiakirjan (Liite 4), jossa kerroin ensin itsestäni, mistä koulusta tulen, opinnäytetyöni tarkoituksen ja mitä haastatteluni koskee. Oulunlahden koulun ensimmäisen ja kuudennen luokan opettajat välittivät lupa-asiakirjat menemään oppilaiden mukana heidän huoltajilleen. Luvat takaisin saatuani pääsin haastattelemaan oppilaita.

Tutkittavien suojan oleellisena osana on osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen: osallistujille ei tule aiheuttaa vahinkoa ja heidän hyvinvointinsa on asetettava kaiken edelle. Tutkimustietojen tulee olla luottamuksellisia, niitä ei saa luovuttaa ulkopuolisille eikä käyttää muuhun, kuin luvattuun tarkoitukseen. Kaikkien osallistujien on jäätävä nimettömiksi, jos niin on sovittu. Tutkijan tulee noudattaa lupaamiaan sopimuksia, eikä tutkimuksen rehellisyyttä saa vaarantaa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 131.) Toimin eettisesti koko opinnäytetyöni ajan ja turvasin tutkimuksessani tutkittavien hyvinvoinnin. Tutkimukseen osallistujille ei koitunut tutkimuksestani minkäänlaisia vahinkoja ja osallistujien identiteetti pysyy salassa. Tutkijana noudatin näitä eettisiä sääntöjä tarkasti ja se lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Luotettavuus tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset vastaavat tutkittavaa ilmiötä. Tutkimustulosten täytyy olla totuudenmukaisia. Ulkopuolisten tulee pystyä arvioimaan tutkimuksen totuudellisuutta ja edellytys sille on tarkka dokumentaatio. Tutkimuksen aineiston pohjalta myös muiden tulisi päästä samaan lopputulokseen. Tulosten täytyy olla johdettu aineistosta niin, ettei päättelyssä ilmene ristiriitoja. Tämä edellyttää tutkimusaineiston, menetelmien ja

analyysivaiheiden kattavaa sekä tarkkaa dokumentaatiota. Johtopäätösten oikeellisuutta on mahdotonta selvittää ilman sujuvasti etenevää dokumentaatiota. (Kananen 2015, 353.)

Tutkijana olen edennyt johdonmukaisesti tutkimuksessani. Olen pyrkinyt tarkkaan dokumentaatioon ja yhtenevään aineistoon. Tutkimukseni luotettavuutta on tukenut oma sitoutumiseni tutkimukseen, kattava aineiston kerääminen ja aineiston tarkka analysoiminen.

Tutkijan täytyy pystyä antamaan lukijoille uskottava selitys aineiston kokoamisesta ja analysoinnista. Tutkimustulokset tulevat selkeämmiksi ja niitä on helpompi ymmärtää, kun tutkija kuvailee tekemisensä yksityiskohtaisen tarkasti. Tutkijan tulee siis antaa lukijoille tarpeeksi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta he voivat arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 141.)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Ekaluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta

Tutkimukseni tuloksien analysointiin käytin sisällönanalyysia. Molempien luokkien antamat vastaukset kirjasin ylös haastattelutilanteessa, ja ne ovat sisällöltään suoria muistiinpanoja suullisista vastauksista. Kaikki vastaukset on kirjattu ylös, niin kuin ne on sanottu, joten näin ollen vastaukset ovat luotettavia. Vastauksien muotoa on muutettu vain kirjalliseen muotoon eikä sisältöä ole muutettu.

Ennen haastattelukysymyksiä kävimme ekaluokkalaisten kanssa vielä läpi, mitä kummioppilastoiminta on ja mikä tarkoitus haastattelullani on. Kysyin myös, ovatko haastateltavat ennen olleet haastattelussa, ja kaksi neljästä vastasi olleensa haastattelussa ennenkin.

Aluksi ryhmähaastattelussa lähdimme liikkeelle keskustelemalla siitä, mitä ekaluokkalaiset tekevät yhdessä koulukumminsa kanssa. Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat leikkivänsä yhdessä koulukumminsa kanssa hippaa ja pallopelejä, kuten polttopalloa ja jalkapalloa. Koulukummin kanssa pelaaminen koettiin mukavaksi, ja ekaluokkalaisista oli kivaa, kun koulukummi tuli kysymään mukaan peleihin.

Kummioppilastoiminnassa keskitytään oppilaiden välisen yhteisöllisyyden edistämiseen juurikin erilaisten pelien ja leikkien kautta. Kummioppilaat suunnittelevat ekaluokkalaisille erilaista tekemistä välitunneille. Harvat ekaluokkalaiset uskaltavat itse lähestyä koulukummiaan varsinkaan ensimmäisinä päivinä koulussa, joten on tärkeää, että koulukummi osaa tehdä aloitteen.

Kummioppilaat kysyvät kyllä aina mukaan pelaamaan. Se on kiva, että ne tuli ensimmäisenä päivänä juttelemaan, niin ollaan nyt tutustuttu paremmin. Sillein, että minäkin uskallan nyt mennä kummia kysymään mukaan leikkiin.

Ekaluokkalaisen kanssa yhdessä touhuaminen on yksi koulukummin tärkeimmistä tehtävistä, ja se selvästi toteutui Oulunlahden koulun kummioppilastoiminnassa. Yhden haastateltavan mieleen oli jäänyt erityisesti mäenlasku yhdessä koulukummin kanssa, koska kummi oli ollut hänelle mukava ja jutellut paljon. Ekaluokkalaisten tuntuivat pitävän siitä, miten ystävällisiä koulukummit ovat heille olleet.

Kummioppilastoiminnassa oppilaille korostetaan hyviä arvoja, kuten ystävällisyyttä ja sitä, että kaikkien kanssa täytyy tulla toimeen. Kummioppilastoiminta edistää oppilaiden hyviä käytöstapoja ja tasa-arvoisuutta kouluyhteisössä. Kummioppilaiden tulee kertoa ekaluokkalaisille, että jokainen tulee hyväksyä joukkoon omana itsenään.

Vastauksien perusteella ekaluokkalaisten leikkivät eniten erilaisia pallopelejä yhdessä koulukumminsa kanssa. Oulunlahden koulussa kummioppilaat järjestivät myös muita ohjattuja pelejä ja leikkejä ekaluokkalaisille. Yhdessä tekeminen edistää koulukummin ja ekaluokkalaisen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä lisää yhteisöllisyyden tunnetta koulumaailmaan. Aikaisemmissa tutkimuksissa havaittiin myös, että kummioppilastoiminta on edistänyt oppilaiden välistä yhteisöllisyyttä. Lisäksi aiemmat tutkimukset osoittavat, että koulukummit ja ekaluokkalaisten pelaavat mielellään keskenään erilaisia pelejä. Yhdessä tekeminen lisää kummioppilaiden ja ekaluokkalaisten osallisuutta kouluyhteisössä.

Kyllä nyt, kun minullakin on koulukummi, niin sen kanssa haluaa leikkiä yhdessä. Se on tosi mukava minulle ja minulle tulee siitä hyvä mieli. Tuntuu kivalta olla koulussa.

Ekaluokkalaiset viihtyivät koulussa ja he olivat selvästi innokkaita oppilaita. Kummioppilaat olivat onnistuneet antamaan heille turvallisen ja viihtyisän kuvan koulusta. Ekaluokkalaisten keskuudessa haluttiin viettää enemmänkin aikaa oman koulukummin kanssa. Koulukummin yhtenä tehtävänä on saada ekaluokkalainen viihtymään koulussa paremmin. Koulukummin tulee edistää ekaluokkalaisten sopeutumista kouluyhteisöön.

Toivoisin, että ne tulisi useammin käymään, niin kuin enemmän, kun vain torstaisin. Välillä olisi myös kiva käydä pääkoululla kummin kanssa.

Haastattelussa ilmeni, että ekaluokkalaiset näkevät koulukummiaan aina torstaisin välitunnilla. Yksi haastateltavista kertoi koulukummin voivan tulla joskus myös muina päivinä pitkällä välitunnilla käymään ekaluokkalaisensa luona. Oulunlahden koulun ekaluokkalaiset ovat eri rakennuksessa, kuin kuudesluokkalaiset kummioppilaat. Rakennukset ovat vierekkäin toisiaan, joten välitunnilla kummioppilaan on helppo siirtyä ekaluokkalaisensa luo.

Olisi kiva käydä luistelemassa kummin kanssa. Ja viettää vapaasti aikaa, sillein, että ei pitäisi mitään pelejä siinä pelata. Kummin luokkaan olisi myös kiva käydä tutustumassa.

Ekaluokkalaiset olivat samaa mieltä siitä, kun yksi haastateltavista kertoi haluavansa viettää koulukumminsa kanssa enemmän aikaa niin, ettei olisi mitään ohjattua toimintaa. Kaikki totesivat vapaamuotoisen leikin olevan kivointa tekemistä yhdessä koulukummin kanssa. Haastateltavat toivoisivat voivansa viettää nykyistä enemmän aikaa koulukumminsa kanssa sekä leikkiä kummin kanssa vapaamuotoisesti, ilman ohjattuja pelejä ja leikkejä. Kaksi haastateltavaa ilmaisi mielenkiintonsa haluta tutustua kummin luokkaan ja vieraila pääkoululla yhdessä kummin kanssa. Koulukummin luokkaan tutustuminen koettiin

kiinnostavaksi, koska koulukummit olivat antaneet ekaluokkalaisille hyvän kuvan vanhemmista oppilaista.

Oulunlahden koulun ekaluokkalaiset olivat tyytyväisiä koulunsa kummioppilastoimintaan, ja erityisesti koulukummin antama apu oli jäänyt haastateltavien mieleen.

Minusta on tosi kiva, kun kummi tulee auttamaan minua. Kummi auttaa minua matikassa. Kummi auttaa minua myös sitomaan luistimia. Se on kyllä kiva, kun on vähän semmoinen isompi kaveri täältä koulusta.

Haastateltavat kokivat saaneensa koulukummita tukea koulutehtävien tekemiseen, erilaisten leikkien keksimiseen ja liikuntatunnille valmistautumiseen. Yksi haastateltavista totesi saaneensa uusia kavereita koulukummin kautta, johon myös muut haastateltavat yhtyivät kertomalla oman tuttavapiirinsä kasvaneen koulukummin myötä. Koulukummit olivat laajentaneet ekaluokkalaisten ystäväpiiriä, eikä kukaan haastateltavista kokenut olevansa yksinäinen koulussa.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että oma koulukummi on mukava ja parasta on, kun kummilta saa apua aina tarvittaessa. Ekaluokkalaisten keskuudessa luotettiin koulukummiin, ja yksi haastateltavista kertoi pystyvänsä kertomaan koulukummilleen jopa omia salaisuuksiaan.

Kummioppilastoiminnassa koulukummeille opetetaan, että ekaluokkalaista tulee auttaa erilaisissa tilanteissa. Kouluyhteisö on ekaluokkalaiselle uusi ja tuntematon paikka, joten on tärkeää, että tarvittaessa apu on lähellä. Koulukummin tarjoama apu myös edistää ekaluokkalaisten luottamusta omaa koulukummiaan kohtaan.

Koulukummin antama tuki koettiin tärkeäksi asiaksi kouluun sopeuduttaessa. Koulukummit olivat opastaneet ekaluokkalaisten ensimmäisinä päivinä koulussa,

ja se sai haastateltavat tuntemaan olonsa hyväksytyksi kouluyhteisöön. Kolmen haastateltavan keskuudessa oltiin iloisia siitä, että koulukummit olivat opastaneet, miten koulumaailmassa tulee käyttäytyä. Yksi haastateltava oli kuitenkin sitä mieltä, että hän ei olisi tarvinnut opastusta koulukummeilta.

Kaikki haastateltavat halusivat itse toimia tulevaisuudessa koulukummeina. He kertoivat saaneensa niin hyvän kokemuksen koulukummeista, että halusivat antaa myöhemmin samanlaisen kokemuksen tuleville ekaluokkalaisille.

Minä ainakin haluaisin sitten kuudennella luokalla olla samanlainen, kuin mitä minun oma koulukummini nyt on. Eli leikkisin ekaluokkalaiseni kanssa, en kiusaisi ketään, pitäisin kaikista ihmisistä ja en jättäisi ketään yksin. Tahtoisin, että sille minun ekaluokkalaiselle jäisi minusta hyvä kuva ja että sillä olisi kiva olla koulussa.

Haastateltavien vastauksissa ei juurikaan ollut eroja tyttöjen ja poikien välillä. Tytöt kuvailivat kokemuksiaan yksityiskohtaisemmin kuin pojat, mutta pojiltakin tuli hyvin kuvaavia vastauksia. Oulunlahden koulun ekaluokkalaiset olivat reippaita haastateltavia, jotka eivät pelänneet kertoa omia mielipiteitään haastattelussa.

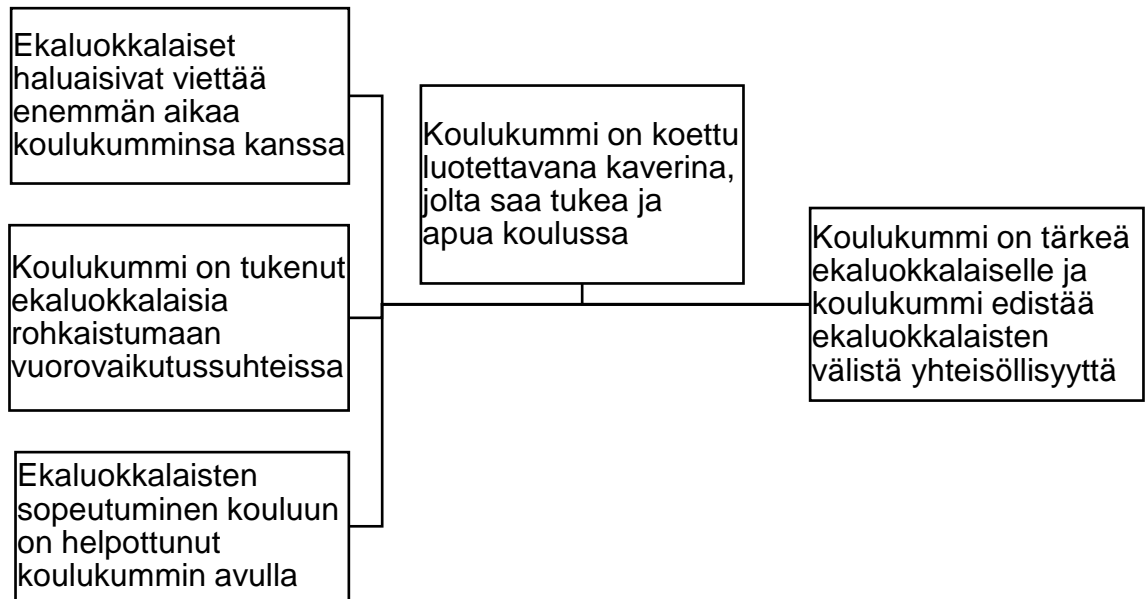
Kuvio 1. Ekaluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta:

YHDESSÄ TEKEMINEN & KOULUKUMMIN TUKI

Alaluokka:

Yläluokka:

Pääloukka:

7.2 Kuudesluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta

Kuudesluokkalaisten ryhmähaastattelun aloitimme keskustelemalla siitä, millaista on olla koulukummi. Haastateltavat kokivat koulukummina toimimisen mielekkääksi ja kaikki pitivät siitä, että koulukummina ollessa sai huolehtia pienemmistä. Koulukummitoimintaan kuudesluokkalaiset olivat lähteneet innokkaasti mukaan ja kaksi haastateltavaa kertoi odottaneensa koulukummiksi pääsyä jo ensimmäiseltä luokaltaan asti. Aiemmissa tutkimuksissa saatiin samanlaiset vastaukset koulukummina toimimisesta: kuudesluokkalaiset toimivat mielellään koulukummeina ja he pitivät koulukummina toimimista vastuullisena asiana.

Minun mielestä koulukummina oleminen on mukavaa, koska se sillein opettaa huolehtimaan niistä pienemmistä lapsista. Vaikka olenhan minä itsekin vielä lapsi, mutta osaan kuitenkin jo näyttää hyvää esimerkkiä ekaluokkalaiselleni.

Haastateltavat ymmärsivät koulukummina toimimisen tärkeyden ja roolimallina toimisen merkityksen ekaluokkalaisille. Kuudesluokkalaiset keskustelivat siitä, miten ekaluokkalaiset ottavat mallia vanhempien oppilaiden käytöksestä ja haastattelussa kävi ilmi, miten suuri rooli kummioppilaalla on ekaluokkalaisen sopeutumisessa kouluyhteisöön.

Kyllä se on niin, että me koulukummit ollaan tärkeitä ekaluokkalaisille. Muistan silloin miten itsekin ensimmäisenä vuonna koulussa tarvitsin sellaista opastusta ja tukea siihen, miten täällä koulussa toimitaan. Tämä koulu on kokonaan uusi paikka niille ekaluokkalaisille, niin meidän koulukummiemme täytyy toimia hyvänä esimerkkinä ja auttaa pienempiä sopeutumaan tänne.

Kuudesluokkalaisten mukaan koulunsa aloittanut ekaluokkalainen tarvitsee juurikin ensimmäisten päivien aikana koulussa koulukummin tukea, koska silloin kaikki on vielä uutta ja tuntematonta. Haastateltavat toteavat koulukummin auttavan ekaluokkalaista sopeutumaan kouluuyhteisöön näyttämällä mallia, miten koulussa käyttäydytään.

Koulukummit edistävät ekaluokkalaisten sopeutumista kouluun olemalla ekaluokkalaisen tukena koulun arjessa, kannustamalla ekaluokkalaisia mukaan peleihin ja leikkeihin sekä auttamalla ekaluokkalaistaan erilaisissa tilanteissa. Koulukummin tehtävä on saada ekaluokkalainen aktiiviseksi kouluuyhteisön jäseneksi. Aiemmissa tutkimuksissa mainittiin koulukiusaamisen vähentyneen, koska koulukummit olivat saaneet ekaluokkalaiset leikkimään aktiivisesti kaikkien kanssa.

Koulukummin ja ekaluokkalaisen välinen vuorovaikutus on tärkeää ja yhdessä tekeminen edistää ekaluokkalaisen luottamusta koulukummiinsa. Kuudesluokkalaiset tuntuivat mielellään tekevän kaikenlaista yhdessä oman ekaluokkalaisensa kanssa. Haastattelussa ilmeni, että suosituinta tekemistä koulukummin ja ekaluokkalaisen välillä ovat erilaiset pelit, kuten hippa, jalkapallo ja talvisin mäenlasku.

*Minusta on kiva nähdä oma ekaluokkalainen iloisena, kun minä
touhuan hänen kanssaan. Vaikka itsellä olisi huono päivä tai
jokin ärsyttäisi minua, niin en minä sitä minun
ekaluokkalaiselleni näytä. Koitan olla aina iloisena hänen
seurassa.*

Koulukummin tehtävä on opettaa ekaluokkalaisella monenlaista koulumaailmasta, mutta myös koulukummina toimiminen opettaa kuudesluokkalaisille paljon. Haastateltavat olivat kaikki samaa mieltä siitä, että koulukummina toimiessaan he olivat oppineet vastuun ottamista. Vastuu kasvaa, kun täytyy huolehtia pienemmistä oppilaista. Kaksi haastateltavista koki sosiaalisten taitojensa kehittyneen ryhdyttyään koulukummiksi.

Vastuuta tämä kummina toimiminen minulle on opettanut. Tietysti sitä sosiaalisuuttakin on tullut lisää, koska olen saanut nyt enemmän tuttuja ja on pitänyt mennä tutustumaan niihin ekaluokkalaisiin.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvoissa ilmenee vastuu pienemmistä huolehtimisesta ja tämä toteutui haastateltavien kummioppilaiden keskuudessa. Haastateltavien mielestä koulukummina toimiminen koettiin vastuulliseksi ja tärkeäksi asiaksi, mutta se ei kuitenkaan rasittanut heitä. Yksi haastateltavista totesi itse rauhoittuneen, koska hänen täytyi koulukummina ollessaan toimia rauhallisesti, eikä vain mennä niin kuin itse haluaa.

Minä olen nyt tässä kummina ollessa oppinut sen, etten voi sanoa mitä vaan päässä liikkuu, koska se ekaluokkalainen on paljon pienempi. Olen oppinut miettimään ensiksi mitä sanon ja millä tavalla. Minä tahdon kuitenkin olla sille hyvä kummi ja haluisin, että sillä olisi hyvä olla minun kanssa.

Kuudesluokkalaisten keskuudessa haluttiin olla mahdollisimman hyviä koulukummeja ekaluokkalaisille. Syy tähän oli menneisyyden onnistuneet kokemukset oman koulukummin kanssa. Ekaluokkalaisten auttaminen on yksi koulukummin tärkeimmistä tehtävistä. Koulun aloittaessa ekaluokkalainen tarvitsee apua kummiltaan etenkin uusien ihmisten tapaamiseen ja koulun järjestyssääntöjen oppimiseen. Haastattelussa selvisi, että kuudesluokkalaisten ovat auttaneet ekaluokkalaisiaan eniten sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Kolme haastateltavista kertoi rohkaisseensa ekaluokkalaistaan tutustumaan muihin oppilaisiin sekä kannustaneensa heitä rohkeasti tulemaan mukaan leikkeihin. Yksi haastateltavista kertoi myös tsempanneensa ekaluokkalaistaan jalkapallopeleissä, jotta tämä uskaltaisi jatkaa pelaamista myöhemminkin.

*Oikeastaan olen rohkaissut paljonkin minun
ekaluokkalaista. Olen tutustuttanut hänet muihin
ekaluokkalaisiin pelien ja leikkien avulla. On ollut kyllä mukava
huomata, miten hän on saanut niitä uusia kavereita. Sitten olen
myös rohkaissut häntä menemään muiden leikkeihin mukaan.
Siis just tämä rohkaisu, tämä on se minun tehtävä.*

Haastateltavat kertoivat ekaluokkalaisten rohkaisemisen olleen yleisin tehtävä heidän keskuudessaan. Monet ekaluokkalaisten tarvitsevat aluksi tukea ja kannustusta vuorovaikutustilanteisiin muiden oppilaiden kanssa. Kaikkia koulunsa aloittaneita ei kuitenkaan tarvitse rohkaista, vaan päinvastoin:

*Kun ensimmäisen kerran tapasin ekaluokkalaiseni, niin hän oli
villi, eikä totellut mitään. Minun täytyi monesti sanoa hänelle, ettei
kaikkea saa tehdä ja sinun täytyy olla rauhallisesti välillä. Aika monesti
minulla piti häntä rauhoitella ja kattoa hänen perään, ettei vain satu
mitään. Kyllä hän on nyt hieman rauhoittunut koulun alkuajoista, mutta
täytyy minulla vieläkin välillä muistuttaa miten täällä koulussa
käyttäytyään.*

Kuudesluokkalaisten olivat hyvin motivoituneita olemaan koulukummeina ja katsoivat koulukummina toimimisen olevan hyödyksi tulevaisuudessa. He olivat saaneet perehdytyksen koulukummina toimimiseen opettajalta ja kokivat sen riittäväksi koulukummina toimimiseen. Mannerheimin lastensuojeluliiton kummioppilastoiminta näyttää toimivan hyvin Oulunlahden koulussa, sillä niin ekaluokkalaisilla kuin kuudesluokkalaisillakin on kummitoiminnasta onnistuneet kokemukset. Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot toteutuivat Oulunlahden koulun kummioppilastoiminnassa erinomaisesti. Kaikki haastateltavat kokivat olleensa koulussa yhdenvertaisia, tasa-arvoisia ja he osasivat arvostaa sekä itseään, että muita oppilaita.

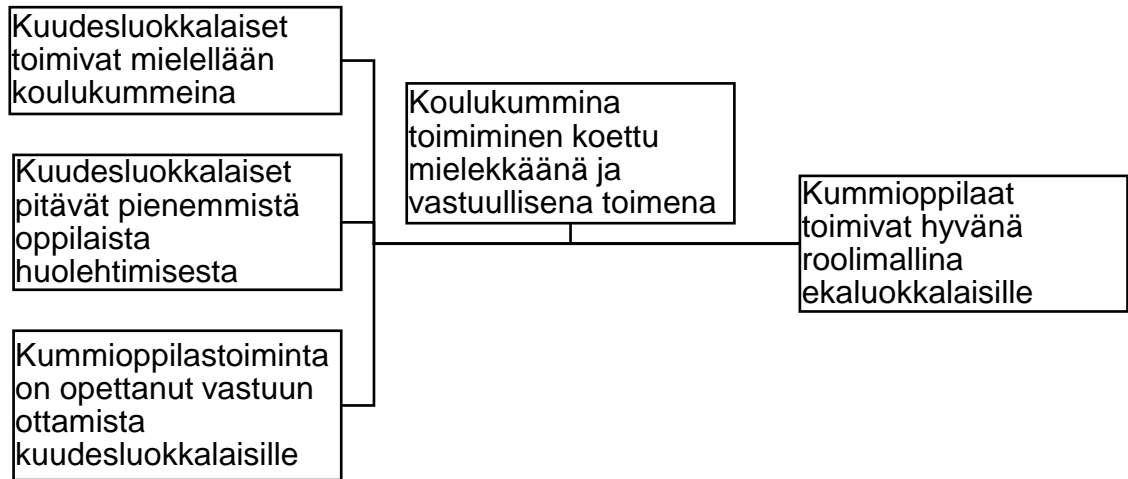
Kuvio 2. Kuudesluokkalaisten kokemuksia kummioppilastoiminnasta:

YHDESSÄ TEKEMINEN & KOULUKUMMINA TOIMIMINEN

Alaluokka:

Yläluokka:

Pääluokka:

8 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Lasten kokemukset kummioppilastoiminnasta ovat positiivisia. Ekaluokkalaiset toivoisivat näkevänsä koulukummiaan nykyistä enemmän, ja he haluaisivat leikkiä enemmän vapaamuotoisia leikkejä koulukummin kanssa. Kuudesluokkalaiset toimivat mielellään koulukummeina.

2. Koulukummin antama tuki on rohkaissut ekaluokkalaisia sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa, ja koulukummin antaman tuen myötä ekaluokkalaiset ovat sopeutuneet paremmin kouluyhteisöön.

3. Koulukummina toimiminen on koettu mielekkäänä ja vastuullisena toimena kuudesluokkalaisten keskuudessa. Kuudesluokkalaiset pitävät siitä, kun saavat huolehtia pienemmistä oppilaista, ja he ymmärtävät miten tärkeää on toimia hyvänä roolimallina pienemmille.

9 POHDINTA

Oppilaiden haastattelujen jälkeen voin todeta, että Mannerheimin lastensuojeluliiton kummioppilastoimintaa kannattaa järjestää kouluissa. Koko tutkimukseni pohjalta sanoisin, että kummioppilastoiminnasta hyötyvät kaikki, niin opettajat, oppilaat kuin oppilaiden vanhemmatkin. Kummioppilastoiminnan avulla koulunsa aloittaneet ekaluokkalaiset saadaan paremmin integroitumaan kouluyhteisöön, ja kummina toimiminen opettaa kuudesluokkalaisille taitoja, joita tarvitaan myös myöhemmin elämässä.

Ekaluokkalaiset kokivat saaneensa koulukummeilta tukea kouluun sopeutumiseen ja vuorovaikutussuhteisiin uusien oppilaiden kanssa. Koulukummien antama tuki ennaltaehkäisee ekaluokkalaisten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä koulun muista oppilaista. Tutkimukseni mukaan ekaluokkalaiset luottivat koulukummeihinsa ja pitivät heitä kavereinaan. Se kertoo, että kummioppilaat olivat hyvin onnistuneita tehtävässään. Kuudesluokkalaiset olivatkin innokkaasti lähteneet mukaan kummioppilastoimintaan ja he toimivat mielellään koulukummeina. Kuudesluokkalaiset olivat motivoituneita olemaan koulukummeina, joten se edesauttoi kummioppilastoiminnan onnistumista koululla.

Tämän tutkimuksen perusteella Mannerheimin Lastensuojeluliitto voi kehittää kummioppilastoimintaansa. Vaikkakin lasten kokemukset olivat onnistuneita koulun kummioppilastoiminnasta, niin esiin nousi muutama kehittämisidea. Tutkimuksen mukaan ekaluokkalaiset toivoisivat näkevänsä koulukummiaan useammin, kun vain torstaisin. Tämä on varmasti enemmän koulun käytännöistä kiinni, miten useasti ekaluokkalaiset ja koulukummit voivat nähdä toisiaan, mutta MLL voisi suunnitella kouluun ekaluokkalaisille ja koulukummeille yhteistä toimintaa. Tämän yhteisen toiminnan avulla ekaluokkalaiset ja koulukummit pystyisivät mahdollisesti näkemään toisiaan useammin. Toiminta voisi esimerkiksi olla ekaluokkalaisten vierailuja koulukummien koulun puolelle tai tutustumista koulukummin luokkaan. MLL voisi myös pitää koululla jonkinlaisen

teemapäivän, jonka suunnitteluun ja toteutukseen ekaluokkalaiset ja kummioppilaat osallistuisivat. Opettajatkin voisivat osaltaan osallistua teemapäivän suunnitteluun ja se voisi liittyä koulumaailman ajankohtaisiin aiheisiin, kuten esimerkiksi koulukiusaamisen vastustamiseen. Yhdessä tekeminen edistäisi oppilaiden välistä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kouluyhteisössä.

Tutkimuksessani ekaluokkalaisten toiveena oli myös saada leikkiä koulukummin kanssa enemmän vapaamuotoisia leikkejä. Koulukummin kanssa leikittiin mielellään kyllä erilaisia ohjattuja pelejäkin, mutta ekaluokkalaiset totesivat vapaan leikin olevan parasta tekemistä. Leikki on lapsen työ ja mielestäni koulu voisi mahdollistaa ekaluokkalaisille ja koulukummeille enemmän tilaisuuksia leikkiä keskenään ilman ohjattua toimintaa. Ohjatut pelit ja leikit ovat tärkeitä lapselle, jotta hän oppii oikeita pelisääntöjä ja toimimaan ryhmässä, mutta vapaan leikin kautta lapsi vahvistaa ajatteluaan ja sosiaalisia taitojaan. Vapaan leikin avulla lapsi käy läpi elämää, ja siksi suosittelen sen lisäämistä kouluun.

Jatkotutkimuksissa olisi hyödyllistä vertailla Pohjois-Pohjanmaan alueen kouluissa järjestettävää kummioppilastoimintaa. Opinnäytetyötäni voitaisiin käyttää yhtenä vertailukohteena. Mannerheimin lastensuojeluliitolle olisi hyvä selvittää kummioppilastoiminnan eroavaisuuksia kouluissa, jotta MLL saisi tietoonsa, miten eri tavoin kummioppilastoimintaa voidaan toteuttaa ja mitkä kummioppilastoiminnan käytännöt ovat toimivia ja mitkä puolestaan eivät. Koulut hyötyisivät myös vertailusta, sillä toimivia kummioppilastoiminnan malleja voitaisiin ottaa käyttöön niitä tarvitsevilla kouluilla.

Ryhmähaastattelut sopivat tutkimukseeni mainiosti, sillä niiden avulla lapset kertoivat avoimesti kokemuksistaan ja sain kattavia vastauksia haastattelukysymyksiini. Opettajilla oli osansa tässä, sillä he olivat osanneet valikoida reippaat ja puheliaat haastateltavat. Toisaalta ei saa unohtaa koulun ujoja ja hiljaisempia oppilaita, sillä heilläkin on kummioppilastoiminnasta omat mielipiteensä. Kuitenkin tutkimukseni tarkoituksena oli saada mahdollisimman paljon tietoa kokemuksista, joten puheliiden ja sosiaalisten lasten haastattelut tuntuivat luontevilta, jotta sain riittävästi aineistoa tutkimukseeni.

Haasteena tutkimuksessa minulla oli löytää yhteistyökumppani koulua, mihin päästä tutkimaan kokemuksia kummioppilastoiminnasta. Peruskoulut ovat ympäri lukuvuoden hyvin kiireisiä, joten vei aikaa selvittää mihin kouluun pääsisin tekemään tutkimustani. Lopulta Oulunlahden koulu kiinnostui työstäni ja sujuva yhteistyömme alkoi. Työni eteni johdonmukaisesti suunnitellun aikatauluni mukaan.

Lasten ryhmähaastatteluiden perusteella Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvot toteutuivat onnistuneesti Oulunlahden koulun kummioppilastoiminnassa. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja muiden arvostus ovat kummioppilastoiminnan perusta. Nämä samat arvot ilmenevät myös Oulun seurakuntien diakonian lapsi- ja perhetyössä, jonka kanssa Mannerheimin Lastensuojeluliitto tekee tiivistä yhteistyötä. Oulun seurakuntien diakonian lapsi- ja perhetyössä on samankaltaisuuksia kummioppilastoiminnan kanssa. Seurakuntien lapsi- ja perhetyössä lapsen hyvinvointi etusijalla ja lapsen arkeen halutaan panostaa. Lapsi- ja perhetyö pyrkii edistämään yhdenvertaista lapsuutta ja vanhemman jaksamista arjessa. Kummioppilastoiminnassa lapsen hyvinvointi on myös tärkeintä ja se, että kaikki oppilaat ovat yhdenvertaisia.

LÄHTEET

- Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 2002. Minä ja muut. 1.-2. painos. Helsinki: Otava.
- Alasuutari, Maarit 2009. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelututkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2.p. Jyväskylä: Gummerus, 147-153.
- Aarnos, Eila 2010. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 173-175.
- Hakala, Juha 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 12-21.
- Hautajärvi, Anni & Kutuniva, Tanja 2011. Kummissaan kummin kaa: Luokanopettajien ja kummioppilaiden käsityksiä ja kokemuksia kummitoiminnasta. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.
- Helenius, Jenni & Salovaara, Reija 2006. Koulujen kummitoiminnan opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 7-39.
- Holmberg, Marika 2015. Kummioppilastoiminnan tavoitteiden toteutuminen erään Espoolaisen koulun yhdellä luokkatarilla. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.
- Juusola, Mervi 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava.

- Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 75.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Strategia: MLL:n Suunta 2024. Viitattu 11.1.2017.
<https://www.mll.fi/mll/strategia/>
- Moilanen, Pentti & Rähä, Pekka 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 51.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015. Vaikuttaminen. Viitattu 11.1.2017
<https://www.mll.fi/mll/vaikuttaminen/>
- Neuvonen, Mira 2008. Perhekerho on tarkoitettu kaikille perheenjäsenille: perheiden kokemuksia Oulun Oulujoen seurakunnan perhekerhoista. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen Lea & Ruoppila, Isto 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Oulunseurakunnat i.a. Apua ja tukea elämään: Diakoninen lapsi- ja perhetyö. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.oulunseurakunnat.fi/apua-ja-tukea/perheille/diakoninen-lapsi-ja-perhetyo>
- Salo, Mari & Suvanto, Mari 2002. Kummittelu on kivaa: kummioppilastoiminta Porin peruskoulujen 1.-6.-luokilla. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin toimipaikka. Opinnäytetyö.

Salmivalli, Christina 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen- kohti tehokkaita toimintamalleja. Helsinki: PS-kustannus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tallgren, Satu 2013. Kaveritaidot kaikille- opas luokanopettajalle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 4-16.

Tilastokeskus 2017. Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset: Oppilaitosten määrä laski edelleen, peruskoulut aiempaa suurempia. Viitattu: 28.2.2017.
http://www.stat.fi/til/kjarj/2016/kjarj_2016_2017-02-14_tie_001_fi.html

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista i.a. Art. 29 Koulutuksen tarkoitus. Viitattu 5.3.2017.
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITTEET

Liite 1

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS OULUNLAHDEN KOULUN REHTORILLE

Olen Stina Helenius Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä Mannerheimin lastensuojeluliitolle kummioppilastoiminnasta. Yhteistyökumppanini MLL:n puolelta on Anna-Maria Raukovaara.

Tarkoitukseni on tutkia oppilaiden omia mielipiteitä/kokemuksia koulussanne järjestetystä kummioppilastoiminnasta. Mannerheimin lastensuojeluliiton on tarkoitus pyrkiä kehittämään toimintaansa opinnäytetyöni avulla.

Haastattelin yhteensä kahdeksaa koulunne oppilasta: neljää ekaluokkalaista ja neljää kuudesluokkalaista kummioppilasta. Haastattelujen vastaukset tulisivat nimettömänä opinnäytetyöhöni. Koulunne nimi mainittaisiin opinnäytetyössäni. Haastattelukysymykset ovat yksinkertaisia ja lapsille soveltuvia. Toteutan haastattelun ryhmähaastatteluna ja aikaa siihen menee n. 20 min/haastattelu. Vanhemmille olen kirjoittanut lasten osallistumisesta haastatteluun koskevat lupalaput, jotka annan opettaja Taina Aallon lähettää eteenpäin.

Tarvitsen luvan, että saan toteuttaa tämän haastattelun koulussanne sekä mainita koulunne nimen opinnäytetyössäni.

Ystävällisin terveisin, Stina Helenius sosionomi-opiskelija

Oulunlahden koulun rehtorin allekirjoitus

Liite 2

HAASTATTELUKYSYMYKSET EKALUOKKALAISILLE

1. Onko sinulla koulukummi?
2. Mitä olette tehneet yhdessä kummin kanssa?
3. Mitä toivoisit, että tekisitte yhdessä?
4. Onko kummi auttanut sinua jossain asiassa, missä?
5. Vietätkö aikaa kummisi kanssa välitunnilla?
6. Mikä on kivointa siinä, että sinulla on oma koulukummi?
7. Millainen koulukummi itse haluaisit olla?

Liite 3

HAASTATTELUKYSYMYKSET KUUEDESLUOKKALAISILLE

1. Millaista on olla koulukummi?
2. Miten usein näet omaa ekaluokkalaistasi?
3. Mitä teette yhdessä?
4. Mitä olet oppinut koulukummina olemisesta?
5. Millainen on mielestäsi hyvä koulukummi?
6. Oletko auttanut ekaluokkalaistasi jollain tavalla koulussa, miten?
7. Oletko käynyt kummivalmennuksen?

Liite 4

LUPA HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

Annan lapselleni luvan osallistua Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä koskevaan haastatteluun.

Haastattelija on sosionomi-opiskelija Stina Helenius ja haastattelun tarkoitus on tutkia lasten omia kokemuksia/mielipiteitä koulussa järjestetystä kummioppilastoiminnasta. Mannerheimin lastensuojeluliiton on tarkoitus pyrkiä kehittämään toimintaansa tämän opinnäytetyön avulla. Haastattelun vastaukset tulevat osaksi opinnäytetyötä nimettömänä.

Ystävällisin terveisin, Stina Helenius sosionomi-opiskelija

Vanhemman allekirjoitus
